

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

HAZIRLAYAN

AYSU ADIGÜZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. EZGİ AYGÜN EŞİTLİ

ANKARA - 2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 23/11/2021

Öğrencinin Adı, Soyadı : Aysu ADIGÜZEL
Öğrencinin Numarası : 21720490
Anabilim Dalı : Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Programı : Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı : Doç. Dr. Ezgi AYGÜN EŞİTLİ
Tez Başlığı : Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 103 sayfalık kısmına ilişkin, 23/11/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %18'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 23/11/2021

Doç. Dr. Ezgi AYGÜN EŞİTLİ

.....

ÖZET
Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi
Yüksek Lisans Tezi
Ankara-2021

Kamu davasına alternatif kurumların en önemlisi olarak hukuk sistemimizde yer bulan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu koşulları ve ertelemeye bağlanan sonuçlar yönünden tartışmaya açık olsa da onarıcı adalet anlayışı ve hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarının ortadan kaldırılması yönünden alternatif bir yol olarak varlığını devam ettirmektedir.

Bu sebeple ilgili çalışmada, 5560 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) kapsamında yer alan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ve bu kurumun hüküm ve sonuçları ile hukuk sistemimize etkileri ele alınmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun hukuki niteliği, tarihi gelişimi, amaçları ve benzer kurumlarla farklarından bahsedildikten sonra, ikinci bölümde CMK’da kamu davasının açılmasının ertelenmesinin şartları ve usul hükümleri ele alınacak, üçüncü ve son bölümde ise kamu davasının açılmasının ertelenmesinin hüküm ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erteleme, Hürriyeti Bağlayıcı Ceza, Kamu Davası, Onarıcı Adalet.

ABSTRACT
Postponing The Opening of The Public Case
Master Thesis
Ankara-2021

The most important alternative to public institutions of a public trial to postpone the opening of the trial in our legal system that connects to the conditions of the institution is open to debate and delay in terms of results, although in terms of eliminating the disadvantages of imprisonment and restorative justice as an alternative way continues to be in existence.

For this reason, in the related study, the institution of postponing the opening of a public case that falls under law 5560 and the Criminal Procedure Code 5271 (CPC) and the provisions and consequences of this institution and their impact on our legal system were discussed.

In the first part of the study, after mentioning the legal nature, historical development, aims and differences of similar institutions of the institution of postponing the filing of a public lawsuit, the conditions and procedural provisions of the postponement of the filing of a public lawsuit in the CMK will be discussed in the second part. In the third and last part, the provisions and consequences of the postponement of the filing of the public lawsuit will be discussed.

Keywords: Postponement, Freedom-Binding Punishment, Public Trial, Restorative Justice

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA ERTELEME KURUMU VE KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

I. ERTELEME KAVRAMI	7
II. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ	8
A. 1879 Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı Döneminde Kamu Davasının Açılmasında Savcının Takdir Hakkı----	10
B. 1412 Sayılı CMUK Döneminde Kamu Davasının Açılmasında Savcının Takdir Hakkı	11
C. 1999 Tarihli CMUK Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	13
D. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	14
E. 5271 Sayılı CMK'da Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi---	17
III. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KURUMUNUN AMACI	23
IV. MASLAHATA UYGUNLUK VE MECBURİLİK SİSTEMLERİ KAPSAMINDA KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ	25
A. Mecburilik Sistemi	26
B. Maslahata Uygunluk Sistemi	29
C. Sistemlere Yönelik Görüşler	30
V. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	34

VI. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİNİN BENZER KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI -----	37
A. Önödeme -----	37
B. Uzlaştırma-----	38
C. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması -----	39
D. Hapis Cezasının Ertelenmesi-----	41
E. Etkin Pişmanlık-----	43
F. Seri Muhakeme Usulü -----	44
VII. MUKAYESELİ HUKUKTA KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ -----	46
A. ABD -----	46
B. İsveç-----	47
C. Almanya-----	47
D. Fransa-----	49
E. Belçika-----	51
F. Hollanda -----	52
G. Danimarka -----	53
H. İtalya-----	54
I. Japonya -----	54

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

I. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KURUMUNUN UYGULANMA ŞEKLİ-----	56
A. Suç ve Yaptırıma İlişkin Şartlar -----	56
B. Şüpheliye İlişkin Şartlar -----	59
C. Kamu Yararı -----	61
II. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI VERİLEBİLECEK SUÇLAR-----	62
III. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI VERİLEBİLECEK EVRE-----	67
IV. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ SÜRESİ----	75
V. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARINDA ŞÜPHELİNİN İRADESİ -----	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ
SONUÇLARI

I. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARINA İTİRAZ -----	81
II. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ DENETİMİ -----	87
A. Erteleme Süresi -----	87
B. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Yerine Getirilmesi-----	88
C. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı Yönünden Denetimli Serbestlik Tedbiri-----	89
III. KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARAR VERİLMESİ-----	94
IV. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ KALDIRILMASI VE KAMU DAVASININ AÇILMASI -----	94
V. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI YÖNÜNDEN MÜSADERE TEDBİRİ-----	95
VI. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ KAYDEDİLMESİ -----	98
VII. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER -----	98
 SONUÇ -----	 101
KAYNAKÇA -----	104

KISALTMALAR

A.g.b.	: Adı Geçen Bildiri
A.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Akt.	: Aktaran
B.	: Basım
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
E.	: Esas
Ed.	: Editör
ET.	: Erişim Tarihi
K.	: Karar
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
m.	: Madde
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
Y.	: Yıl

GİRİŞ

Ceza Muhakemesinin konusu, ceza uyuşmazlıklarında soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen çeşitli işlemlerdir. Soruşturma işlemlerinden sonra kovuşturma işlemlerinin yapılabilmesi amacıyla suç işlendiği şüphesinin mahkemeye taşınmasına ise ceza davası denilmektedir. Ceza Muhakemesinde iddia, savunma ve yargılama mercii olmak üzere üç merci bulunmakta olup ceza davasına ilişkin süreç bu üç merci arasındaki kolektif uygulama ile hükme bağlanır¹.

Ceza davası, açmaya yetkili kişiler yönünden incelendiğinde, kamu davası ve kişisel dava olarak ikiye ayrılmaktadır. Bir ceza uyuşmazlığına ilişkin dava, kamu adına savcı tarafından açılırsa kamu davası olarak adlandırılır. Buna karşın bir ceza uyuşmazlığına ilişkin bir dava, olayın tarafları tarafından mahkemeye taşınabiliyorsa, kişisel bir ceza yargılaması söz konusudur². Türk Hukukunda şahsi dava usulü uygulaması 5271 sayılı CMK ile kaldırılmış olup mevcut durumda ceza davası yalnızca kamu adına açılabilmektedir.

Savcılık, önünde bulunan uyuşmazlığın nihai çözümünü sağlayabilecek bir makam değildir. Ancak mahkemelerin bir eylemi kendiliğinden kamu davası olarak mahkeme önüne getirme yetkisi bulunmadığı dikkate alındığında savcının yerine getirdiği soruşturma yapmak

¹ Nuhoğlu, A/ Yenisey, F.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2020, s.687.

² Yurtcan, E.: **Ceza Yargılaması Hukuku**, Beta Yayıncılık, 2. Baskı 1998, İstanbul, s.602. bkz. Yurtcan, E.: **Ceza Yargılaması Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı 2019, İstanbul, s.86

ve ithamda bulunmak görevi ile istisnalar hariç olmak üzere iddianame düzenlemek tekeline sahip olmak ciddi önem taşımaktadır.

Bununla birlikte geline süreçte, uyuşmazlıkların daha az masrafla, daha kısa sürede ve gizliliğinin korunarak çözülmesi ve bunun yanında mahkemelerin ağır iş yükünün hafifletilmesi gibi gayeler ile ceza muhakemesinde farklı kurumlar ortaya çıkmıştır. Ceza adalet sisteminin getirdiği bu kurumlar, çeşitli devletlerin hukuk sistemlerine göre farklılık göstermekle birlikte bu kurumların bazıları Türk hukuk düzeninde de yerini almıştır. Nitekim kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ilk kez Çocuk Koruma Kanunu³ ile Türk hukuk düzenine girmiş, ardından 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁴ ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda⁵ (CMK) da yer bulmuştur. Bu kapsamda CMK m.171/2 ile Cumhuriyet savcısı belirli koşulların varlığı halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vererek failin erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlememesi halinde de kovuşturmayaya yer olmadığına karar verebilecektir.

Ceza muhakemesinde kamu davasının açılması ile ilgili iki sistem bulunmakta olup bunlar kovuşturma mecburiyeti sistemi ve maslahata uygunluk sistemidir. Maslahata uygunluk ilkesinin bir görünürlüğü olan kamu davasının ertelenmesi düzenlemesi, kovuşturma mecburiyeti ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır⁶. Bu bakımdan, onarıcı adalet anlayışına dayalı bir

³ 15.07.2005 Tarih ve 25876 Sayılı Resmi Gazete, bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> (Erişim Tarihi: (28.05.2021)).

⁴ 19.12.2006 Tarih, 26381 Sayılı Resmi Gazete, bkz. <https://cte-ds.adalet.gov.tr/mevzuat/kanunlar/5560.pdf> (Erişim Tarihi: (28.05.2021)).

⁵ 17.12.2004 Tarih, 25673 Sayılı Resmi Gazete, bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> (Erişim Tarihi: (28.05.2021)).

⁶ Centel, N./ Zafer H.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.442-443

kurum olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, kökeninde Anglo-Sakson hukuk sisteminden kıta Avrupası hukuk sistemine alınmış bir yapıdır. Maslahata uygunluk ilkesinin geçerli olduğu ülkelerde, soruşturma evresi sonucunda fail hakkında kamu davası açmaya yetecek kadar delil bulunsa dahi savcılığın dava açma zorunluluğu bulunmamaktadır⁷. Bu nedenle, işlendiği iddia edilen suçun niteliği ve şüphelinin kimliği dikkate alınarak, belirli bir süre iyi halli olması koşuluyla kamu davasının ertelenebileceği şüpheliye bildirilecek ve bu şekilde adli takibatın ertelenmesi sağlanacaktır⁸.

5271 sayılı CMK ile mevzuatımızda yerini alan kamu davasının açılmasının ertelenmesi hükümleri, Anayasamızın 36. maddesinin 1. fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” şeklindeki hükmü ve AİHS'nin 6. maddesinin 3. fıkrasında yer alan hükmü ile birlikte değerlendirildiğinde, bu hükümlerin “adil yargılanma hakkının ihlali” açısından önem arz ettiği görülmektedir. Ancak şüphelinin istediği takdirde mahkemeye ulaşmasını engelleyen bir durum söz konusu olmadığından, kurum, Anayasa m.36 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) m.6/1 ile güvence altına alınan adil yargılanma ve hak arama özgürlüğü hakkının ihlali niteliği de taşımamaktadır⁹.

Bununla birlikte bu kurum yönünden üzerinde durulması gereken önemli husus ceza hukukunun Anayasal ilkelerinden biri olan suçsuzluk karinesidir. Zira bu karine Anayasa'nın m. 38/4 hükmünde “*Suçluluğu*

⁷ Meraklı, S.: **Cumhuriyet Savcısının Kamu Davasını Açmada Takdir Yetkisi**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2014, s.45.

⁸ Erdem, M.R.: “Kısa Süreli Özgürlüğü, Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler”, **İnfaz Hukukunun Sorunları Sempozyumu**, Başkent Üniversitesi Yayını, Ankara, 2001, s.202.

⁹ Töngür, A.R.: **Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s.175.

hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu husus Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin m. 6/2 düzenlemesinde de “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır” hükmüyle ifade edilmektedir. Bu düzenlemeler kapsamında bir ceza muhakemesi yapılmadan ve mahkeme kararıyla suçluluğu tespit edilmeden şüpheli hakkında soruşturma evresinde uygulanan kamu davası açılmasının ertelenmesi kararı, suçsuzluk karinesiyle çelişir bir durum da oluşturmamaktadır. Zira şüpheli suç teşkil eden fiildeki sorumluluğunu örtülü şekilde kabul etmesinin bir sonucu olarak mağdurun zararı giderilmekte olup aksi halde mağdurun zararını gidermeyerek kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının uygulanmasına engel olma imkânına sahiptir¹⁰. Kaldı ki erteleme kararı verildikten sonra da şüphelinin gereklilikleri yerine getirmemesi üzerine hakkında dava açılması halinde, zararın giderilmesini kabule yönelik soruşturma evresindeki beyanı aleyhe sonuç doğurmayacaktır.

Dolayısıyla bu kurum, şüphelinin kişisel özelliklerinin dikkate alınarak kamu davası açılıp açılmaması hususunda kamusal bir yararın mevcudiyetinin savcılık tarafından değerlendirilmesi ve bu değerlendirmenin neticesinde ceza kovuşturmasından vazgeçilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır¹¹. Bir başka ifade ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu suçluluk teması üzerine inşa edilmemiştir¹². Zira maddi gerçeğe ulaşırken, toplumsal barış ile kişilerin gözetilmesi gereken temel hak ve özgürlükleri arasında bir denge kurulması ve ceza muhakemesindeki statüsü ne olursa olsun kişilerin ceza adalet sistemine olan güvenlerinin sarsılmaması

¹⁰ Meraklı, s. 136.

¹¹ Töngür, s.160.

¹² Töngür, s.176.

gerekmektedir¹³. Bu bakımdan bu çalışma ile, soruşturma aşamasında, maddi gerçeği ortaya koymaya elverişli olan delilleri hukuka uygun yollarla toplayan ve soruşturmadan bir sonuç çıkarabilmek için toplanan delilleri değerlendirerek soruşturmanın sonuçlandırılmasına yönelik karar verecek olan soruşturma makamının kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermek hususundaki yetkisi ortaya konularak literatüre bu yönde katkı sağlanacaktır.

Nitekim ceza muhakemesinin maksadının; İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ile Anayasa’da güvencelenen adil yargılanma hakkına ilişkin ilke ve prensiplere uyulmak koşuluyla, hukuk devleti ilkesine uygun, insan onuruna yakışır, temel hak ve özgürlükler ile muhakeme hukukunun ilkeleriyle çelişmeyecek bir şekilde “*suçla mücadele, toplum ve bireyin menfaatlerinin uzlaştırılması*” suretiyle “*maddi gerçeğin araştırılması*”, “*suç şüphesinin aydınlatılması, şüpheli ve sanık haklarının korunması, insan onurunun muhafazası*”, “*bireysel hak arama fiillerinin önlenerek cezanın belirlenmesi*”, bu yollarla da “*hukuk barışının sağlanması*” olduğu şeklinde görüşler bulunduğu dikkate alındığında, bu maksadın tek yönlü olarak ifade edilemeyeceği, ceza muhakemesinden beklenen maksadın “*bir amaçlar topluluğu*” olduğu açıktır. Bu anlamda bu çalışma ile hedeflenen, “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” hükümlerinin ceza mevzuatımızda yer alması karşısında, adil yargılanma hakkının ihlaline neden olup olmadığının ve ceza adalet sisteminin önemli ilkelerinden olan “masumiyet karinesi” ilkesine uygun olup olmadığının bütün yönleriyle ortaya koyulmasıdır. Açıklanan çerçevede çalışmada, söz konusu kuruma ilişkin şartlar ve bu

¹³ Jahic, G./ Yeşiladalı, B.: “Onarıcı Adalet: Yeni Bir Yaklaşım”, Onarıcı **Adalet Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı** Derleyenler: Jahic, G./ Yeşiladalı, B., İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul 2008, s. 16 vd.

kurumdan beklenen yararlar birlikte ele alınmış, devlet, toplum, mağdur ve fail yönünden ceza adalet sistemimizdeki yeri ayrı ayrı incelenmiştir.

Bu amaç ile çalışmanın ilk bölümünde erteme kurumunun hukuki niteliği, tarihi gelişimi, amaçları ve benzer kurumlardan farkları üzerinde durulmuş, ikinci bölümde CMK’da kamu davasının açılmasının ertelenmesinin şartları ve usul hükümleri ele alınmış, üçüncü ve son bölümde ise kurumun hüküm ve sonuçları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA ERTELEME KURUMU VE KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

I. ERTELEME KAVRAMI

Erteleme kavramı, en geniş tanımı ile fail hakkında kamu davası açılmasının, yargılamanın başlamasının, hükmün veya hükmün infazının denetim sırasında göstereceği iyi duruma göre tecil edilmesi, mahkûmiyet kararı verilmemesi, soruşturmanın açılmamış olarak kabul edilmesi veya hükmün yerine getirilmiş kabul edilmesidir¹⁴.

Bu anlamda ceza muhakemesinin farklı evrelerinde uygulanan erteleme çeşitlerinin tümüne egemen olan temel anlayış, fail hakkında soruşturma yapılmasından veya hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesinden ya da bu cezanın infaz edilmesinden tespit edilen belirli süreler içinde suçlu tarafından ortaya konulan iyi hal neticesinde vazgeçilmesidir¹⁵. Dolayısıyla erteleme kurumunun temelini ilk kez suç işleyen faile karşı iyi niyet gösterilerek zorunluluk bulunmadıkça ceza infaz kurumuna gönderilmemesi ve toplumdan soyutlanmayarak bir şans daha tanınması teşkil eder¹⁶. Eğer fail, onun için belirlenen denetim süresi içinde kendisine verilen görevlere uygun hareket etmez ve kasten bir suç işlerse, soruşturma veya kovuşturma daha önce kaldığı yerden devam eder. Eğer bir karar varsa ilan edilir, infazı ertelenmiş ise infazına devam edilir.

¹⁴ Demirbaş, T.: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara 2021, s. 705.

¹⁵ Öztürk, B./ Erdem, M.R.: **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 21. Baskı, Ankara, 2021, s. 517.

¹⁶ Töngür, s. 26.

Yargılamanın farklı evrelerinde uygulanan erteleme türleri, onarıcı adalet anlayışı bağlamında suçun neden olduğu zararın giderilmesinde ve cezanın bireyselleştirilmesinde etkili olan araçlardır. Böylece fail, kamu düzeninin bozulmasına neden olan suçlar karşısında yaptırımsız kalmadığı gibi; cezaevinin olumsuz yönlerinden korunarak günlük sosyal yaşamdan koparılmadan ıslah edilmiş olacaktır¹⁷. Zira cezaevi koşulları alınan tüm tedbirlere rağmen suçlunun ıslahının sağlanmasında yeterli etkiye sahip olmayıp bu noktada erteleme kurumu etkili bir seçenek olarak kendini göstermektedir. Kaldı ki erteleme ile amaçlanan kamunun suçlular üzerindeki kontrolünün hafifletilmesi değil aksine toplumun geniş katılımlı desteği ile fail üzerindeki kontrolün güçlendirilerek sürdürülmesidir.

II. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENME KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ

Erteleme kurumu tarihsel olarak ilk kez Orta Çağ'da karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde failin gelecekte iyi biri olacağına kefil olacak itibarlı bir kişi failin cezasının ertelenmesine aracılık edebilmektedir¹⁸. Bu dönemde Zürih mahkemeleri tarafından verilen kararlarda failin daha sonra yeni bir suç işlemesi halinde ilk suçun cezasının infaz edileceğine yönelik kendisine yapılan ihtar ile cezasının ertelendiği görülmektedir. Benzer yönde Fransız mahkemelerinde de yeniden suç işlenmesi halinde daha ağır bir ceza verileceğinin ihtar ile ilk suça yönelik verilen cezanın ertelendiği görülmektedir¹⁹.

¹⁷Artuk, M.E./ Yenidünya, A.C.: “Türk Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar”, **Legal Hukuk Dergisi**, C.1, S.2, Şubat 2003, s. 294

¹⁸ Mahmutoglu, F.S./ Karadeniz, S.: **Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2017, s.1178.

¹⁹Artuk, M.E./ Gökçen, A./ Alşahin, M.E./ Çakır, K.: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 846.

20. yüzyılda ise verilen kısa süreli hapis cezalarının infazının failin topluma yeniden adapte olmasında sorunlara neden olduğunun tespiti ile alternatif yaptırım arayışına girilmiş özellikle kısa süreli hapis cezalarında failin toplumdan soyutlanması yerine rehabilitasyonunu sağlayacak kurumlar oluşturularak hürriyeti bağlayıcı cezaların son çare olması anlayışı genel olarak benimsenmiştir²⁰.

1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'na 1904 yılında özel bir düzenleme ile eklenerek yer verilen “*cezanın infazının ertelenmesi*” kurumu İtalyan Ceza Kanunu'ndan esinlenilerek 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda yer bulmuş ve bu şekilde Türk Hukukuna girmiştir. Bununla birlikte kamu davasına alternatif olan kamu davasının açılmasının ertelenesi kurumu ise 1895 yılında Almanya ve Japonya'da, 1902 tarihinde Norveç'te, 1905 tarihinde ise Danimarka'da uygulanarak ceza kanunlarında yer almaya başlamış, 2006 yılında 5271 sayılı CMK'da yapılan değişiklik ile da mevzuatımızda yer almıştır.

Dolayısıyla modern anlamda adalet ve önleme düşüncesini temel olarak ABD'de 19. yüzyılın ilk yarısında Kıta Avrupası'nda ise 20. yüzyılın 2. yarısında ortaya çıkan erteleme kurumunun faydalı bir kurum olmadığı yönünde tartışmalar da bulunmakla birlikte ağırlıklı görüşe göre çağımız ceza hukuku anlayışına daha uygun olduğunu söylemek mümkündür. Zira özellikle kamu davasının açılmasının ertelenmesi, henüz kovuşturma süreci başlamadan önce uygulama alanı bulduğundan, hem failin toplum nazarında mahkûm edilmeksizin ıslah edilmesine imkân sağlamakta; hem de yargının iş yükünün artmasına engel olmaktadır²¹.

²⁰ Öztürk, B./Erdem, M.R.: **Güvenlik Tedbirleri...**, s.495

²¹ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 885.

A. 1879 Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı Döneminde Kamu Davasının Açılmasında Savcının Takdir Hakkı

Ceza muhakemesi hukukunda uygulanan ilk batılı düzenleme, 1808 tarihli “Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu” esas alınarak hazırlanan ve 1879 yılında yürürlüğe giren “*Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı*”dır. Bu kanun, kamu davası açılmasına yönelik olarak ve savcılarının görevleri ile ilgili birçok maddeyi düzenlemektedir. Söz konusu Kanun’un 20. maddesinde açıkça görüleceği üzere Osmanlı Devleti’nde anılan dönemde maslahata uygunluk ilkesine yer verilmemiş, kovuşturmanın mecburiliği ilkesi benimsenmiştir.²². “*Kanun’un Müdde-i Umumiler*” başlıklı babında yer alan 56. maddesine göre de “savcılar devlet tarafından atanan, kamu davası açmakla görevli, toplum güvenliği ve kamu haklarını koruyan, mevzuat hükümlerinin doğru şekilde uygulanmasını gözeten memurlardır”.²³ Bu görev tanımı da kovuşturmanın mecburiliği ilkesine yapılan bir başka atıftır. Zira cezalandırma ve cezanın yerine getirilme yetkisi, devlete ait olduğuna göre (dava açma tekeli), devlet her şüpheliye onun kim ve konumunun ne olduğu göz önünde bulundurulmaksızın eşit şekilde davranmalıdır. Bu aynı zamanda eşitlik ilkesinin de bir gereğidir. 1879 Tarihli

²²**1879 Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı m.20:** “*Müddeiumumiler cünha ve cinayet derecesinde bulunan kaffe-i ceraimi taharri ve tecessüse ve mürtekibi aleyhinde ikame-i davaya memurdurlar*”; Gökçen, A.: 1296 (1879) Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.1-2, Y.1994, s.207, bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/26615/280291> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

²³ **1879 Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı m.56:** “*Müdde-i umumiler umur-i adliyyede hukuk-i âmmeyi vikaye için taraf-i saltanat-i seniyyeden mansup memurlardır. Bunların vazifeyi asliyyesi asayiş ve hukuk-i umuminin muhafazası için ahkâm-i kanuniyyenin hüsn-i cereyanına dikkat etmekten ibarettir*”; Gökçen, A.: 1296 (1879) Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.1-2, Y.1994, s.208, bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/26615/280291> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

“*Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı*” döneminde kovuşturma mecburiyeti ilkesinin benlenmesindeki esas budur²⁴.

B. 1412 Sayılı CMUK Döneminde Kamu Davasının Açılmasında Savcının Takdir Hakkı

Mülga 1412 sayılı “Ceza Muhakemesi Usul Kanunu” hükümlerine göre kamu davası açma zorunluluğu bulunmaktaydı. Zira Mülga Kanun’un m.153 hükmüne göre, savcı, suç duyurusunda bulunularak veya başka bir şekilde bir suçun işlendiğini anladığı andan itibaren, kamu davası açıp açmayacağına karar vermek için konunun gerçeğini derhal araştırmakla yükümlüydü²⁵. Ayrıca CMUK döneminde mevcut mevzuatın soruşturma evresi “*hazırlık tahkikatı*”, kovuşturma evresi ise “*son tahkikat*” olarak tanımlanmaktaydı. Hazırlık tahkikatının sonunda, savcı iddia edilen suçun fail tarafından işlendiğine dair kanıt bulursa, kamu davası açması gerekmektedir. Nitekim mülga CMUK'un m.148 hükmüne göre kamu davası açmak savcılığın göreviydi. Kanun’da aksi öngörülmedikçe, cezai takibat gerektiren hususları destekleyecek yeterli delilin bulunması halinde savcının kamu davası açması zorunluydu²⁶.

Aynı Kanun'un savcının kamu davası açmada takdir yetkisinin sınırlarını çizen 164. maddesinde ise, “*ön soruşturma sonunda savcının, kamu davası açmak için yeterli delil bulunmaması veya durumun takibe değer*

²⁴ Özbek, V./ Doğan, Ö./ Bacaksız, K./ Tepe, P.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2018, s. 71.

²⁵ 20.04.1929 tarih, 1172 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan **1412 Sayılı CMUK m.153**: “*Cumhuriyet Savcısı ihbar veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hale muttali olur olmaz hukuku amme davasını açmağa mahal olup olmadığına karar vermek üzere hemen isin hakikatini araştırmağa mecburdur*”.

²⁶**1412 Sayılı CMUK m.148**: “*Hukuku amme davasını açmak vazifesi Cumhuriyet Müddeiumumisininindir*”, bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.1412.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

bulunmaması halinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vereceği, bu kararın, daha önce sorgusu yapılan veya hakkında yakalama kararı çıkarılan sanığa, suçtan zarar gören müştekiye ve şikâyetle bulunulması talebi ile dilekçe verene tebliğ edileceği” düzenlenmekteydi. Dolayısıyla CMUK m.164 gereğince soruşturma evresinin sonunda savcı, kamu davası açmaya yetecek delil bulunup bulunmadığına ve durumun takibe değer bulunup bulunmadığına karar vermektedir. Burada “takibe değer bulunmama” durumu için madde gerekçesinde “soruşturma evresinden kovuşturmaya geçip geçmeme söz konusu olduğunda kamu davasının açılması için şüpheyi haklı kılacak yeterlikte ve kuvvette delil, iz, eser ve emarenin elde edilmemesi” ölçütünü ifade etmek için kullanıldığı izah edilmektedir.

Savcının kamu davasını açmada takdir yetkisine ilişkin bir diğer hüküm ise CMUK m.344 kapsamında şahsi dava olarak takip edilen suçlarda CMUK m.346'ya dayanan takdir hakkıydı²⁷. Bu kapsamda CMK m. 344'de belirtilen bazı suçlarda zarar gören kimsenin şahsi dava açma hakkı bulunmaktaydı²⁸. Görüldüğü üzere 1412 Sayılı CMUK döneminde kamu

²⁷ **1412 sayılı CMUK m.346:** “344 üncü maddede yazılı hallerde alakadarların müracaatı üzerine Cumhuriyet Müddeiumumisinin hukuku amme davasını açabilmesi ancak amme menfaatinin bulunmasına bağlıdır” bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.1412.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

²⁸ **1412 sayılı CMUK m.344:** “Aşağıda yazılı hallerde önce Cumhuriyet Müddeiumumisinin iştirakini tahrike hacet olmaksızın zarar

gören kimse şahsi dava açmak suretiyle suçu doğrudan doğruya takip edebilir:

1 – Ceza Kanununun 191 inci maddesinin son fıkrasında yazılı tehdit.

2 – Ceza Kanununun 193 üncü maddesinin birinci fıkrasında yazılı haneye taarruz.

3 – Ceza Kanununun 195 ve 197 nci maddelerinde yazılı gayrın sırrını ifşa.

4 – Ceza Kanununun 456 ncı maddesinin son fıkrasında ve 459 uncu maddesinin bir numarasında yazılı müessir fiiller.

5 – (Değişik: 11/5/1988 - 3445/16 md.) Ceza Kanununun 480 ve 482 nci maddelerinde yazılı hakaret ve sövme, (şu kadar ki, bu suçlar Ceza Kanununun 164 ve 166 ncı maddelerinde yazılı mahiyette olursa veya neşir yoluyla veya radyo ve televizyon veya benzeri kitle haberleşme araçlarıyla işlenmişse usulüne göre Cumhuriyet savcıları tarafından takip olunur.)

davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin Cumhuriyet savcısına verilmiş bir yetki bulunmamaktaydı.

C. 1999 Tarihli CMUK Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Ceza muhakemesi hukukunda kamu davasını açılmasının ertelenmesi kurumu ilk olarak 1999 yılında hazırlanan Kanun taslağı ile gündeme gelmiştir. Ancak taslağın m.164 hükmüne göre, savcının kamu davasının açılmasının ertelenmesi konusunda tam yetkisi bulunmamaktadır. Zira kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının uygulanabilmesi için Cumhuriyet savcısının kararı ve asliye ceza hâkiminin muvafakati gerekmektedir. Bu düzenlemeye göre asliye ceza mahkemesi tarafından kabul edilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları uygulanır, kabul edilmeyenler ise reddedilir²⁹.

Bu uygulamanın temelinde ise savcının tarafsızlığına ilişkin tartışma yatmaktadır. Zira savcılık, şüpheli aleyhindeki deliller ile birlikte lehine olan delilleri de toplamakla görevli ise de hâkimlik makamı gibi tarafsız bir makam olmadığından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilirken savcının etkilenebilmesinin mümkün olduğuna inanılmaktadır. Bu

6 – Ceza Kanununun 516 ncı maddesinin birinci fıkrasında ve 518 inci maddesinde yazılı izrar ve tahrip.

7 – Ticaret Kanununun 64 ve 65 inci maddelerinde yazılı gayri kanuni rekabet.

8 – Hususi nizamlar ve kanunlarda yazılı edebi ve sınai mülkiyetlere ve güzel sanatlar mülkiyetine mütaallik suçlar.

Mağdur olan kimsenin kanuni mümessili varsa şahsi dava açmak ona aittir.

Mağdur bir cemiyet veya şirket olupta hukuk işlerinde bu sıfatla dava açmak ehliyetini haiz ise dava salahiyeti bu cemiyet veya şirketi temsil edenler tarafından kullanılır.” bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.1412.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

²⁹ 1999 tarihli CMUK Tasarısı m.164.

nedenle taslakta kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilirken savcı ve hâkimin birlikte hareket ederek ortak karara varmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir³⁰.

D. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Soruşturma evresinde, çocuklarla ilgili yapılan işlemlerde çocuğun menfaatlerinin göz önünde tutulması, uluslararası hukuk bağlamında çeşitli belgelerde düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin³¹ 3. maddesi, *“İster kamu veya özel kurumlarda, mahkemelerde, idari makamlarda veya yasama organlarında olsun, çocuklarla ilgili tüm faaliyetlerde çocuğun yüksek yararı temel düşüncedir”* ifadesine yer vermektedir. Aynı Sözleşme'nin 40. maddesi ise, *“Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; ...temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler”* şeklindedir.

Görüldüğü gibi ceza adaletinin temel amacı suç işlediği iddia edilen failleri cezalandırmak değil aksine topluma yeniden kazandırmak olup çocuklar yönünden de bu amaç doğrultusunda işlem tesis edilmektedir. Bu nedenle uluslararası hukuk belgelerinde suça sürüklenen çocuklara yönelik soruşturmalarda kamu davası son çare olarak görülmekte kamu davası yerine alternatif çözümlere öncelik verilmektedir. Nitekim “Birleşmiş Milletler

³⁰ Hacıoğlu, C.: “1999 Tarihli CMUK Tasarısında Muhakemenin Yürüyüşüne İlişkin Bir İnceleme”, **AÜHFD**, C.6, S1-4, Y.2002, Ankara, s.157-160.

³¹ 20 Kasım 1989 Tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 27.01.1995 tarih, 22184 Sayılı Resmî Gazete, bkz. <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı” Konferansı'nda çocuğun kişiliği nedeniyle çocuklara ilişkin soruşturmalarda özel dikkat gösterilmesi gerektiği tespit edilmiş, kovuşturma süreci yerine alternatif çözümlerin uygulamaya konulması tavsiye kararı olarak kabul edilmiştir³².

Netice olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu Türk Hukuku’na ilk kez uluslararası hukuktaki tavsiye kararları doğrultusunda çocuk adalet sistemindeki değişiklik ile girmiş, 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu’nda”³³ düzenlemeye yer verilmiştir.

Çocuk Koruma Kanunu’nun değişiklikten önceki 19. maddesi,

“(1) Fiil için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı üç aydan fazla ve iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını veya adli para cezasını gerektirir ise, Cumhuriyet savcısı tarafından deliller toplandıktan sonra şüpheli hakkında açılacak kamu davası;

a) Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi”,

³² 27 Ağustos – 7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana’da toplanan Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı’na ilişkin Sekizinci Birleşmiş Milletler Konferansında kabul edilen “Savcıların Rolüne Dair İlkeler” için bkz. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/01/SavcilarinRoluneDairIlkeler.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

³³ 15.07.2005 tarih, 25876 sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

“...(5) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmamış çocuk bakımından, birinci fıkrada öngörülen hapis cezasının üst sınırı üç yıl (üç yıl dâhil) olarak uygulanır” şeklinde düzenlenmişti.

Değişiklik ile birlikte 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 19. maddesine göre;

“(1) (Değişik: 6/12/2006-5560/39 md.) Çocuğa yüklenen suçtan dolayı Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır.

(2) (Ek:17/10/2019-7188/33 md.) Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hapis cezasının üst sınırı, on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından beş yıl olarak uygulanır”.

Dolayısıyla Türk Hukuk sistemine ilk olarak 2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 19. maddesi ile giren kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu 3 yıllık bir denetleme süresi öngörmektedir. Bununla birlikte Kanun’un ilk halinde denetim süresi beş yıl olarak düzenlenmiş ayrıca savcının erteleme kararı çocuk mahkemesi hâkiminin onayına tabi tutulmuştur.

2006 tarihli 5560 ve 2019 tarihli 7188 sayılı Kanunlar ile 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” değiştirilmiş ve kamu davalarının açılmasının ertelenmesi kurumu şuanki hali ile uygulanmaya başlanmıştır. Yetişkinler ve çocuklar arasındaki temel fark, erteleme süresinin çocuklar yönünden üç yıl, yetişkinlerde ise beş yıl olmasıdır.

Yetişkinler açısından kamu davasının ertelenmesi kurumunun ilk olarak 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik

Yapılmasına İlişkin Kanun”³⁴ ile 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesine eklenmesi ile aynı 5560 sayılı Kanun ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 19. maddesinde de değişiklik yapılmış 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesine yollama yapılarak çocuk hâkiminin onayına bağlı olan önceki düzenleme kaldırılmış ayrıca erteleme süresi çocuklar yönünden 3 yıl ile sınırlı tutulmuştur. Son olarak 2019 tarihli 7188 sayılı “*Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”³⁵ ile hapis cezasının üst sınırına ilişkin CMK 171/2 hükmünün onbeş yaşını doldurmamış çocuklar açısından beş yıl olarak uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

E. 5271 Sayılı CMK’da Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

5271 sayılı CMK’nın ilk halinde yer almayan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu takdirilik ilkesinin bir görünümü olarak 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı “*Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*” ile 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesine eklenmiş ve “*kamu davasını açmada takdir yetkisi*” başlığı ile düzenlenmiştir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/265 Esas, 2009/22 Karar, 10.2.2009 tarihli kararında:

“5237 sayılı Yasada, paraya çevirme, tedbire dönüştürme ve erteleme şeklinde üç atıfet müessesesi kabul edilmiş ve ancak sanık hakkında bu atıfet müesseselerinden yalnızca birinin

³⁴ 19.12.2006 tarih 26381 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, bkz. <https://cte-ds.adalet.gov.tr/mevzuat/kanunlar/5560.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

³⁵ 17.10.2019 tarih 30928 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

uygulanabileceği hüküm altına alınmış, bu kapsamda erteleme yalnızca hapis cezaları için kabul edilmiş, hükmolunan cezanın adli para cezasına veya tedbire çevrilmesi halinde erteleme olanağı ortadan kaldırılmış, bu şekilde bir taraftan cezanın sanığın ileriki yaşamı üzerindeki olası etkileri azaltılmaya çalışılırken, diğer taraftan da cezaların caydırıcılığı ilkesi hayata geçirilmiştir. Ancak yeni sistemde, ertelemeyi bir infaz kurumu olarak düzenleyen Yasa koyucu, bu düzenlemenin doğurabileceği olumsuz sonuçları ortadan kaldırmak için, yeni müesselere ihtiyaç duymuş, kamu davasının mecburiliği ilkesini, 5271 sayılı CYY'nın 171. maddesi ile yumuşatmak suretiyle, C.savcısına kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilme olanağı tanınmıştır.”³⁶

Bununla birlikte 7188 sayılı Kanun öncesi bu ilk durumda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı için soruşturma konusu suçun, hem şikâyetle bağlı olması hem de suçun üst sınırının bir yıla kadar (bir yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren bir suç olması gerekmektedir. Ayrıca, m.171/2'ye göre Cumhuriyet savcısı, yapmış olduğu tahkikat sonunda, suçun şüpheli tarafından işlenmiş olduğuna dair yeterli delile de ulaşmış olmalıydı. CMK md. 171/3-b gereğince ise Cumhuriyet savcısında, failin tekrar suç işlemekten çekineceği kanaatinin oluşması gerekmektedir. Bununla birlikte mevcut düzenlemelerde de olduğu gibi CMK md. 171/3-a gereğince şüphelinin daha önceden işlediği kasıtlı bir suç nedeniyle hapis cezası da almamış olması gerekliydi. Aynı zamanda şüphelinin, mağdur veya kamunun uğradığı zararı aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen gidermesi gerekmektedir. Zararın ne suretle ve kim tarafından tespit

³⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/265 Esas, 2009/22 Karar, 10.2.2009 tarihli karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2008-9-265-k-2009-22-t-10-2-2009> (Erişim Tarihi:20.06.2021).

edileceğine ilişkin bir düzenleme ise Kanun’da yer almamaktaydı. Yine Cumhuriyet savcısının, erteleme kararını verebilmesi için, şüpheli ve toplum açısından, erteleme kararının, kamu davası açılmasından daha yararlı olacağı kanaatine ulaşmış olması koşulu değişiklikten önce de aranmaktaydı.

17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun’un 19. maddesiyle 5271 sayılı CMK’nın 171/2 hükmünde yer alan “*uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere*” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “d” bendinde yer alan “*uğradığı zararın,*” ibaresi “*uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın*” şeklinde değiştirilerek Cumhuriyet savcısına zararı tespit yetkisi verilmiştir. Bu aşamada meydana gelen zararın tespiti bakımından Borçlar Kanunu ile diğer yasal düzenlemeler ışığında veya örf ve adet hukuku kurallarına göre Cumhuriyet savcısı zarar miktarını belirleyecektir. Nitekim Borçlar Kanunu’nun 52. maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı suçun işlenmesinde veya zararın meydana gelmesinde mağdurun da kusuru bulunuyor ise zarar tespit edilirken mağdurun kusurunu da dikkate alarak zarar meblağında indirim yapacaktır. Uygulamada mağdurun zararını dosyaya bildirmemesi halinde soruşturmanın sürüncemede kalması sıklıkla karşılaşılan bir durum olduğundan 7188 sayılı Kanun ile CMK’nın 171/3-(d) maddesinde yapılan değişiklik ile bu görev açıkça Cumhuriyet Savcısı’na verilmiştir. Bununla birlikte değişiklik yapılmasa da bu zararın tespit edilmesi görevinin Cumhuriyet savcısına ait olduğu açık olmakla birlikte değişiklik durumu daha net ve kesin hale getirmiştir. Zararın tespiti maksadıyla Cumhuriyet savcısı bilirkişi atayabileceği gibi zararı kendisi de tespit edebilir.

Öte yandan madde metninin ilk halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecek suçlar kategorisi bulunmamaktayken 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun’un 19. maddesiyle 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesine 6. fıkra hükmü eklenerek “*Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti*

çerçevesinde işlenen suçlar, b) Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar, c) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar” hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyeceği düzenlenmiştir.

2006 ve 2019 değişiklikleri ile madde metninin son hali şöyledir:

“Madde 171 – (Değişik: 6/12/2006 – 5560/22 md.)

(1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir”.

“(2) (Değişik:17/10/2019-7188/19 md.) Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir.

Suçtan zarar gören veya şüpheli, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir.

(3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için;”

“a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir”

“(4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir.

Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

“(6) (Ek:17/10/2019-7188/19 md.) Bu madde hükümleri;

a) Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar,

b) Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar,

c) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar hakkında uygulanmaz”.

Madde metninden görüldüğü üzere CMK'nın 171. maddesinde kamu davası açılabilmesi için iki farklı düzenleme bulunmaktadır. CMK'nın 171.

maddesinin 1. fıkrasında, savcının kamu davası açmak yerine kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebileceği durum, CMK 171/2 ve devamında ise kamu davası açılmasının ertelenmesi kurumu düzenlenmiştir.

Bununla birlikte gerek kovuşturmaya yer olmadığı kararı gerekse erteleme kararı savcının kamu davası açma mecburiyetine istisna teşkil etmekte ve bu yönden bu iki durum birbirine benzemekte ise de iki yöntemin birbirinden farklı hukuki sonuçlar bulunmaktadır. Zira CMK m.171/1 düzenlemesine göre kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilebilmesi için, cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren şahsi nedenler veya şahsi cezasızlık nedeni bulunması gerekir. Şahsi cezasızlık nedenleri, soruşturma konusu suçta yer alan bazı kişisel durumlar nedeniyle failin hiç cezalandırılmamasının veya daha az cezalandırılmasının sağlanması durumları olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla şahsi cezasızlık nedenleri, failin suç işlenirken dahi en baştan itibaren suç teşkil eden fiilin cezalandırılmamasını sağlarken, cezayı kaldıran şahsi sebepler ise suç teşkil eden fiilin gerçekleşmesinden sonra etki göstermekte ve fiilin cezalandırılmasını engellemektedir.

Öte yandan şahsi cezasızlık nedenleri failin her durumda cezalandırılmamasını sağlamaz. Cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi nedenlerin varlığı halinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilemeyecek ve madde 171/1 uygulanmayacaktır. Diğer bir deyişle, şahsi cezasızlık sebeplerinden daha az ceza verilmesini gerektirecek durumlar CMK 171/1 kapsamı dışında kalacak ve bu kişiler hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilemeyecektir.³⁷

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ise yukarıda madde metninde yer verildiği üzere CMK m.171'in 2 ile 6. fıkralarında düzenlenmiş

³⁷ Töngür, s. 169.

olup tüm koşulların birlikte bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla CMK m.171'in 2 ile 6. fıkralarında düzenlenmiş koşulların birlikte varlığı halinde şüpheli, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamalı, ertelenme halinde suç işlemekten çekineceği kanaati oluşturmalı, şüpheli ve toplum açısından daha yararlı olmalı, Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilecek mağdur veya kamu zararı aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle giderilmeli ve soruşturma konusu suç altıncı fıkra ifade edilen suçlardan olmamalıdır. Bu şartlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak ele alınacaktır.

III. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KURUMUNUN AMACI

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ile kanun koyucunun temel amacı; kovuşturmanın duruşmadan duruşmaya sürüklenmesini önleyerek parçalı adaletin önüne geçmek ve adil yargılama ilkesine tabi olarak yargılamanın hızlandırılmasını sağlamaktır. Zira adil yargılanma hakkını sekteye uğratan uzun kovuşturma süreci, kuşkusuz mahkemelerin iş yükü ile orantılı olarak hukuk sistemimizde önemli sorunlara neden olmaktadır³⁸.

Bu nedenle kanun koyucu, henüz soruşturma aşamasındayken bazı uyuşmazlıkların sona erdirilmesi ve kamu davası açılması sonucu mahkemelerin meşgul edilerek iş yükü altında ezilmesini engellemek

³⁸ Töngür, s. 159-160.

amacıyla sürekli olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun kapsamının genişletilmesini sağlamaya çalışmaktadır.³⁹

Dolayısıyla kanun koyucu yönünden yasal düzenleme oluşturma amacına uygun olarak şartları sağlayan tüm özneler açısından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanması teşvik edilmekte böylece bu kurumun icrası ile kurumun soruşturma aşamasında filtre görevi sağlayacağı ifade edilmektedir⁴⁰.

Öte yandan mahkemelerin iş yükünün azalması, kovuşturma evresindeki belirsizliklerden ve kovuşturma sürecinin uzamasından kaynaklı maddi ve manevi zarardan faili koruması gibi amaçlarla teşvik edilen bu kurum, aynı zamanda “suçsuzluk karinesi” bakımından eleştirilmekte ise de mahkemelerin iş yükünü azaltmak suretiyle kişinin sanık konumuna sokulmasını önlediğini söylemek mümkündür⁴¹.

Yenisey’e göre “savcılık maslahata uygunluk konusunda bir değerlendirme faaliyetinde bulunacaktır. Bu aşamada savcı, ceza davası açmanın maslahata uygun olup olmadığını takdir edecektir. Bu alanda takdir yetkisinin kendisine verilmiş olması, savcının bazı nedenlerle ceza davası açmaktan kaçınabilmesini mümkün kılar. Sözgelimi küçük suçluların korunması, yargılama giderlerinin cezadan beklenen faydayı aşması gibi benzeri durumlarda, savcı kamu davası açmayabilecektir”⁴². Nitekim

³⁹ Öztürk, B. /Erdem, M.R.: **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006 s. 283.

⁴⁰ Çalışkan, S., Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Y:26.10.2019 <https://www.hukukihaber.net/kamu-davasinin-acilmasinin-ertelenmesi-kdae-makale,7113.html> (Erişim Tarihi: 20.06.2021) aynı yönde bkz. Töngür, s. 31.

⁴¹ Toroslu, N. / Feyzioğlu, M.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara 2014, s. 273.

⁴² Yenisey, F.: **Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku Hazırlık Soruşturması ve Polis**, İstanbul 1991, s.223.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi de 2016/7553 Esas, 2017/5508 Karar, 29.11.2017 tarihli emsal kararında:”

Ceza muhakemesi soruşturma evresi ile başlar. CMK’nın 2/1-e maddesinde soruşturma evresi tanımlanmıştır. Buna göre; "Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi" ifade eder. Soruşturma evresinin amacı Cumhuriyet savcısının kamu davası açmaya gerek olup olmadığına karar vermesini sağlamak ve kamu davası açılacak ise bu davaya hazırlık yapmaktır. Soruşturma evresinde “kovuşturma mecburiyeti ilkesi gereği meydana çıkan suç şüphesinin aydınlatılması ve davanın hazırlanması” ile “maslahata uygunluk ilkesi gereği kamu davası açmayabilme olanağının var olup olmadığının araştırılması” olmak üzere iki amacı bulunmaktadır”⁴³ ifadeleri ile bu hususu ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla bu kurumun benimsenmesinde ana etmen, dava açma açısından mecburilik ilkesinin ödünsüz uygulaması sonucu beliren olumsuz sonuçları gidermektir.

IV. MASLAHATA UYGUNLUK VE MECBURİLİK SİSTEMLERİ KAPSAMINDA KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

Onarıcı adalet anlayışının hakim olduğu hukuk düzenlerinde, suçun unsurunu teşkil eden her nev’i eylem nedeniyle failin cezalandırılması uygun

⁴³ Yargıtay 16. Ceza Dairesi de 2016/7553 Esas, 2017/5508 Karar, 29.11.2017 tarihli kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/16-ceza-dairesi-e-2016-7553-k-2017-5508-t-29-11-2017> (Erişim Tarihi:20.06.2021).

görülmemekte, orantılılık ilkesini nazara alınarak kamu davası açılmasından vazgeçilebilmektedir⁴⁴. Mahkemelerin ağır iş yükü ile karşı karşıya bulunması da bu iradenin tecelli etmesinin nedenlerinden birisidir. Bu kapsamda yargılamanın hızlı sonuçlandırılması ve mahkemelerin daha karmaşık vakalara daha fazla zaman ayırabilmesi sağlanabilmektedir⁴⁵. Bu nedenle Kıta Avrupası hukuk sistemini kabul eden ülkelerde, şüpheli hakkında kamu davasının açılması zorunluluğunu ifade eden “mecburilik sistemi” yumuşatılarak istisnai de olsa maslahata uygunluk ilkesinin bir yansımasına yer verilmiştir⁴⁶. Her ne kadar Kıta Avrupası hukuk sistemini benimsemiş olan ülkemizde kovuşturma mecburiyeti sistemi tüm muhakeme aşamaları için geçerli olsa da CMK m. 171/2 ve devamı fıkralarında ile düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ile mecburilik sistemine istisna getirilmiş olduğundan aşağıda her iki sistem açıklanmaya çalışılacaktır.

A. Mecburilik Sistemi

Ceza normunu ve dolayısıyla hukuk düzenini ihlal eden eyleme şu veya bu sebeple vakıf olan Cumhuriyet Savcısı, derhal işin gereğini araştırmaya; bu araştırması neticesinde “*yeterli şüphe*” elde etmesi halinde kamu davasını açmaya; kovuşturma aşamasında ise kamu davasını yürütmeye mecburdur⁴⁷. Bir başka söyleyiş ile Cumhuriyet Savcısı yeterli şüphenin⁴⁸

⁴⁴ Töngür, s. 159-160.

⁴⁵ Gedik, D.: “5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, S.1, C.1, Eylül 2006, s.331.

⁴⁶ Şahin, C.: **Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s.54

⁴⁷ Meraklı, s.50-51

⁴⁸ Centel/Zafer, s.83;

varlığı halinde iddianameyi düzenlemek zorundadır. CMK'nın 170. maddesinin ikinci fıkrasının “*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler*” hükmünü ihtiva etmekte olup bu hüküm kamu davası açılmasının mecburiliği ilkesini yasal bir temele oturtmuştur. Bununla birlikte CMK'nın 160. maddesi hükmü; “*Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.*” Her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde yeterli şüpheyne ulaşma şartı, esasen mecburilik ilkesinin sadece kamu davasının açılması ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda soruşturmanın da etkin bir şekilde yürütülmesinin zaruri olduğunu ortaya koymaktadır. Hatta Cumhuriyet Savcısı yeterli şüpheyne ulaşmasından sonra kamu davasını açmakla kalmamakta bizzat kamu davasının yürütülmesinde aktif rol oynamak zorundadır.⁴⁹

Dolayısıyla kovuşturma mecburiyeti ilkesinin 3 temel başlık altında incelenmesi gerekmektedir. Bunlar: (1) araştırma mecburiyeti ilkesi, (2) kamu davasını açma mecburiyeti ilkesi ve (3) kamu davasını yürütme mecburiyeti ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁰

Mecburilik sisteminin kural olarak kabul edildiği hukuk düzenlerinde, kabul edilen araştırma mecburiyeti ilkesi, Cumhuriyet Savcısının, kamu davasının açılabilmesi için kanun tarafından öngörülen yeterli şüphe kıstasını değerlendirirken takdir yetkisine sahip olmadığını takdir yetkisinin ancak yeterli şüphe bulunmasına rağmen diğer şartların da sağlanması halinde

⁴⁹ Kamu davasının, bir hükümle sonuçlanıncaya kadar Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülmesi zorunluluğunu da ifade eden kovuşturma mecburiyeti ilkesi bu kapsamda kamu davasının geri alınamaması şeklinde de ifade edilmektedir. Bkz. Murat, A.: **Kamu Davasının Açılması ve İddianame**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 103

⁵⁰ Töngür, s.164-165;

kullanılabileceğini öngörmektedir. Bu iki durum farklılık arz etmekle birlikte CMK m.160 Türk Hukuk düzeninde Cumhuriyet Savcısının etkin bir soruşturma yürütmek konusunda takdir yetkisi olmadığını da ortaya koymaktadır⁵¹.

Mecburilik sisteminin kabul edildiği hukuk düzenlerinde, Cumhuriyet Savcısına her olay bağlamında değil, bazı şartların gerçekleşmesi halinde sınırlı olarak bir takdir yetkisinin tanınmış olması bu anlamda maslahata uygunluk ilkesinin kabul edildiği anlamını çıkarmamalıdır.⁵²

Anayasal Türk Hukuk düzeninin vazgeçilmez bir ilkesi olan eşitlik prensibi gereğince ceza normlarının ihlali üzerine harekete geçen Cumhuriyet Savcısı her nev’i suça konu eylem açısından gerekli araştırmayı yaparak yeterli şüpheyi ulaşması halinde kamu davasını açmak mecburiyetindedir. Dolayısıyla failin kişisel özellikleri sosyo-ekonomik durumu, toplumdaki konumu nazara alınarak somut olay gözetilmeksizin her olayda uygulanmak suretiyle kamu davasının açılmasından imtina edilmesi eşitlik ilkesinin de ihlali anlamına gelecektir. Bu itibarla Türk Hukukunda kamu davasının açılması noktasında Cumhuriyet Savcısının takdir yetkisi istisnai olarak CMK m. 170/2 düzenlenmiştir. Bu düzenleme ise maslahata uygunluk ilkesinin kabul edildiği anlamına gelmemekte mecburilik sisteminin istisnai olarak yumuşatılmasına olanak sağlamaktadır⁵³.

⁵¹ Meraklı, s.45.

⁵² Meraklı, s.46; Uğur, H.: “Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.73 Y. 2007 s.258; Özbek, V.Ö./ Doğan, K./ Bacaksız, P.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 69

⁵³ Meraklı, s.52; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, s. 69

B. Maslahata Uygunluk Sistemi

Maslahata uygunluk ilkesinin hakim olduğu hukuk düzenlerinde Cumhuriyet Savcısı, bir suçun işlendiğı haberini alır almaz soruşturma başlatıp başlatmamaya, soruşturma neticesinde kamu davasını açıp açmamaya, açılmış olan kamu davasını hüküm verilinceye kadar yürütüp yürütmemeye karar verme noktasında takdir hakkını haizdir⁵⁴.

Maslahata uygunluk terimi doktrinde, kamu yararı⁵⁵, ihtiyarilik⁵⁶, takdirilik⁵⁷ şeklinde ifade edilmektedir. Maslahata uygunluk sisteminin benimsendiğı hukuk düzenlerinde Cumhuriyet Savcısı soruşturma ve dahi kovuşturma aşamalarında kamu yararı düşüncesini gözetmekte ve suçlunun cezalandırılmaması ile elde edilecek faydanın toplumunun yararına olacağı anlayışı ile hareket etmektedir⁵⁸.

Türk Hukukunda benimsenen mecburilik sistemi olmakla birlikte kanun koyucu tarafından istisnai olarak düzenlenen hallerde, Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi tanınarak söz konusu sistemin katı yapısı esnetilmekte ve mahkemelerin daha nitelikli uyuşmazlıkları çözümlmeye zaman ayırmasına ve bu yolla iş yükünün de azaltılmasına olanak sağlanmaktadır. Bu itibarla, hukuk düzeni tarafından yasaklanan tüm eylemlerin istinasız soruşturulması ve kovuşturulması maddi adalete ulaşma amacına hizmet etmeyeceğinden Türk Hukuk düzeninde benimsenen mecburilik sistemine bazı istisnalar getirilmiştir⁵⁹. Bu kapsamda maslahata uygunluk ilkesinin bir

⁵⁴ Meraklı, 58; Öztürk, B.: **Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi, No:17, Ankara 1991, s.197

⁵⁵ Nuhoğlu/Yenisay, s. 598.

⁵⁶ Meraklı, s.56

⁵⁷ Centel/Zafer, s.457

⁵⁸ Töngür, s.167.

⁵⁹ Meraklı, s.68

yansıması olarak Türk Hukukunda “*kamu davasının açılmasının ertelenmesi*” kurumu düzenlenmiştir. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz sistemlere yönelik doktrinde farklı görüşler bulunmakla birlikte aşağıda bu teorilere yer verilmiştir.

C. Sistemlere Yönelik Görüşler

CMK ile getirilen maslahata uygunluk ilkesi ile kamu davasının mecburiliği ilkesi yumuşatılmış ve Cumhuriyet savcısına soruşturma evresine son verecek kararlar konusunda sınırlı da olsa takdir hakkı tanınmıştır. Bu bağlamda ceza adalet sistemimize yeni giren kurumlardan biri kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumudur. Bununla birlikte CMK’nin 171. maddesinde düzenlenen Cumhuriyet savcısına tanınan takdir yetkisi ile kanun koyucunun maslahata uygunluk ilkesini kabul edip etmediği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Feyzioğlu’na göre,

“...Maddenin kenar başlığı ‘Kamu davasını açmada takdir yetkisidir. Ancak maddenin kenar başlığına ve ‘açmayabilir’ fiilinin ihtiyari bir yetkiyi çağrıştırmasına rağmen, kanaatimizce buradaki yetki de, tıpkı 170/2. maddedeki gibi, kural olarak, bağlı yetkidir; mecburilik ilkesinden ayrılmış değildir. Çünkü cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşullar sabit ise ya da şahsi cezasızlık sebebi var ise, Cumhuriyet Savcısı iddianame düzenleyip düzenlememekte

serbest değildir; kovuşturmaya yer olmadığına karar vermelidir...”⁶⁰

Özbek’e göre ise,

“...Bilindiği üzere hukukumuzda kovuşturma mecburiyeti ilkesi geçerlidir. Bu ilkenin bir sonucu olarak savcı kural olarak yeterli suç şüphesinin bulunması fail ve fiilin belli olması ve dava şartlarının gerçekleşmiş olması durumunda kamu davası açmak zorundadır. Bununla birlikte, CMK m. 171’de kısmen de olsa maslahata uygunluk ilkesinin düzenlendiği söylenmelidir. Ancak CMK’nın kovuşturma mecburiyeti ilkesine özellikle de kamu davasını açma mecburiyeti ilkesine önemli bir istisna getirdiği görülmektedir. Buna göre savcı bazı hallerin varlığı durumunda kamu davasını açıp açmamak konusunda takdir yetkisine sahiptir. Ancak bu haller tüm suçları kapsamadığı ve her durumda uygulanabilir olmadığından bundan böyle Ceza Muhakemesi hukukumuzda maslahata uygunluk ilkesinin benimsendiği şeklinde yorumlanmamalı, kovuşturma mecburiyeti ilkesinin bir istisnası olarak düşünülmelidir...”⁶¹.

Öte yandan CMK, kovuşturma mecburiyeti sistemi üzerine kurulmuştur. Kovuşturma mecburiyeti ilkesinden sapan, maslahata uygunluk siteminin temel prensiplerini de içermeyen düzenlemeler kural değil istisna oluşturacaktır. Dolayısıyla kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin uygulama, kovuşturma mecburiyeti ilkesine getirilmiş bir istisnai takdir

⁶⁰ Feyzioğlu, M.: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Y. 19, S. 62, 2006, s.41-42.

⁶¹ Özbek, V.Ö.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s.486; Özen, M.: “Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y. 67, S. 3, 2009, s.45.

yetkisi düzenlemesi olup CMK'nin 171. maddesinin gerekçesi dikkate alındığında da bu değerlendirmeyi yapmak mümkündür. Nitekim Yargıtay 16. Ceza Dairesi de 2016/7553 Esas, 2017/5508 Karar, 29.11.2017 tarihli emsal kararında:

“...Kamu davasının açılmasında Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi tanınması ya da başka bir ifadeyle maslahata uygunluk ilkesi ise; bir suçun işlendiği haberinin öğrenilmesi üzerine, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal soruşturmaya başlayıp başlamamakta; soruşturma sonucunda filin ve failin belli olması, yeterli suç şüphesinin bulunması durumunda kamu davası açıp açmamakta ve nihayet kamu davasını yargılama sonuçlanıncaya kadar sürdürüp sürdürmemekte Cumhuriyet savcısının takdir yetkisinin bulunmasına denir. Hukukumuzda ana ilke olarak kovuşturma mecburiyeti ilkesi geçerlidir. Fakat, CMK'nın 171. maddesinde istisnai bir durum olarak, kısmen de olsa maslahata uygunluk ilkesinin benimsendiği söylenebilir...”⁶²

ifadeleri ile kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin uygulamanın, kovuşturma mecburiyeti ilkesine yönelik bir istisna niteliğinde olduğuna vurgu yapmıştır.

Meraklı'ya göre ise;

“...Cumhuriyet savcısının kamu davası açabilmesi için ulaşması gereken yeterli şüphenin varlığının tespiti bakımından takdir yetkisinin bulunduğu söz edilemez. Cumhuriyet

⁶² Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 2016/7553 Esas, 2017/5508 Karar, 29.11.2017 tarihli kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/16-ceza-dairesi-e-2016-7553-k-2017-5508-t-29-11-2017> (Erişim Tarihi:20.06.2021).

savcısının takdir yetkisi sadece yeterli suç şüphesinin varlığının tespitinin sonrasındaki aşamada kullanılabilir... Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılması bakımından sahip olduğu takdir yetkisi açıklanmaya çalışılırken kovuşturma mecburiyeti ilkesinin geçerli olduğu bir ceza muhakemesi sisteminde savcılık makamına her olay bakımından değil de sadece sınırlı ölçüde tanınan takdir yetkisinin maslahata uygunluk ilkesinden farklı bir anlama sahip olduğu göz önünde tutulmalıdır. Bu şekilde kamu davasının açılması bakımından savcılık makamına sınırlı şekilde takdir yetkisinin tanınmakta olduğu ceza muhakemesi sistemleri bakımından, maslahata uygunluk ilkesinin geçerli olduğu söylenemez. Çünkü, bu sistemlerde kovuşturma mecburiyeti ilkesi varlığını sürdürmeye devam etmektedir...”⁶³

ifadeleri ile kovuşturma mecburiyeti sistemi ile maslahata uygunluk sisteminin birlikte uygulanmadığını, savcılığa sadece kovuşturma mecburiyeti sistemi yanında sınırlı olarak bir takdir hakkı tanındığını ortaya koymaktadır.

Yenisey/Nuhoğlu’na göre;

“Hukukta maslahat, kamu yararı demektir. Bu nedenle maslahata uygunluk şartına ‘kamu yararı şartı’ da diyebiliriz. Kamu davasının açılmasındaki mecburilik sisteminin karşısı olan kamu yararı sisteminde, kamu davasının açılması için kamu yararı aranmaktadır. Kamu yararı kamu davasının görülmesi için de aranabilir. Bu uygunluk, kanunilik de denilen mecburilik sistemi içinde de istisna olarak aranabilir. Kamu

⁶³ Meraklı, s. 46-47; Centel/Zafer, s.458.

yararını elbet savcı takdir edecektir... 2006 değişikliği, 'kamu davasının açılmasının ertelenmesi' yetkisinin kullanılabilmesi için, birlikte gerçekleşmesini öngördüğü koşullar arasında 'kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması koşulunu (CMK 171/3) araması ile Türk Hukukuna 'kamu yararı bulunması' ceza muhakemesi şartı açıkça girmiştir...''⁶⁴

ifadeleri ile CMK m. 171/3 hükmü uyarınca kamu yararı şartının bir muhakeme şartı olduğunu ve kurumun mecburilik sistemi içerisinde istisnai bir düzenleme olduğunu ortaya koymaktadır.

Özetle soruşturma evresinin ayıklayıcılık işlevine vurgu yapan, fiile ve faile ilişkin belirli koşulların oluşması halinde, bazı soruşturmaların kovuşturma evresine aktarılmasını önleme niteliği bakımından mahkemelerin iş yükünü azaltmaya da hizmet eden, ayrıca kovuşturma mecburiyeti ilkesine yönelik bir istisna niteliğın de bulunan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.

V. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Türk Ceza Hukukunda Cumhuriyet savcısı tarafından yürütölen ve genellikle iddia makamı kapsamındaki işlemler adli faaliyet kapsamında değerlendirilmektedir⁶⁵. Yargılama makamları tarafından yürütölen faaliyetler ise yargısal faaliyetlerdir. Ancak yargılama makamları olan mahkemelerin tüm faaliyetleri yargısal bir nitelik taşımadığı gibi Cumhuriyet

⁶⁴ Yenisey/Nuhoğlu s. 598.

⁶⁵ Töngör, s. 190; Öztürk/ Erdem, Ceza Muhakemesi, s. 633; Nuhoğlu/ Yenisey, s. 238.

savcısı tarafından yürütülen tüm işlemler de adli nitelikli değildir. Dolayısıyla adli işlemler ile yargısal işlemlerin aynı anlama geldiğini söylemek mümkün olmayıp Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen işlemlerin yargısal nitelikli kabul edilmesi bu kurumun hâkimler gibi yargısal faaliyet yürüttüğü düşüncesine yol açmaktadır⁶⁶. Bir başka ifade ile savcı, soruşturma evresinin sonunda üç şekilde karar verebilir. Bunlar; “kovuşturmaya yer olmadığı”, “kamu davasının açılması” ve “kamu davasının açılmasının ertelenmesi”dir. Bu kararlar, yargı merciinin, yargı faaliyeti sonundaki kararları olmadığı için, bir hüküm niteliğinde olmayıp, savcılığın “adli nitelikli” kararlarıdır. Ayrıca adli nitelikli bu kararların yargı yetkisi kullanmayan savcılığın hiyerarşik teşkilat yapısı içinde alındığı ve hâkim onayına veya denetimine tabi tutulduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu işlemlerin yargısal faaliyetin temel koşullarından olan “bağımsızlık ve kesin hüküm” koşullarını taşımadıklarını söylemek mümkündür. Bu itibarla, savcılık işlemlerinin adli nitelikli faaliyetleri kapsamında icra edilen, bir başka ifade ile adli bir görevi yerine getiren adli nitelikli kararları olduğu açıktır⁶⁷.

Diğer yandan idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı Anayasa’nın 125. maddesine göre yargı yolunun açık olması nedeniyle savcılık makamının verdiği kararlara karşı sulh ceza hâkimliğine itiraz edilebildiği görülmektedir⁶⁸. Burada kanun koyucu, adli soruşturma sürecinde yürütülen faaliyetlerin öneminden dolayı muhakeme kanunlarında ayrıca ve özel şekilde düzenlenme getirmek suretiyle adli yargı çerçevesinde

⁶⁶ Çetintürk, E.: “Cumhuriyet Savcısının Statüsünün ve Savcılık Teşkilatının Kurumsal Yapısının, Savcılık Faaliyetinin Etkinliğine ve Kalitesine Etkisi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C.10, S. 29, 2015, s. 137.

⁶⁷Yurtcan E.: **Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı**, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2007, s.5-6.

⁶⁸Centel/Zafer, s.111.

kendine has yargısal bir denetleme mekanizması oluşturulmuş ve idari kararlara ilişkin denetleme usulünden ayrılmıştır⁶⁹.

Diğer taraftan Cumhuriyet savcılığı her ne kadar idare erki içerisinde yer alıp, yürütmüş olduğu görev ve yapmış olduğu işlemler adli faaliyetler olarak kabul edilse de 7188 sayılı Kanunla, CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü ile yargısal anlamda takdir hakkı kullanabilme yetkisi önemli oranda belirginleşmiştir. Bu anlamda kamu davası açılmasının ertelenmesi yetkisi dışında, Cumhuriyet savcısı seri muhakeme usulü ile de idari yönü baskın olan bir merci olmaktan ziyade kısmi de olsa yargısal takdir hakkı kullanan bir merci haline getirilmiştir.

Özetle savcılık makamı tarafından verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı yargısal bir karar olmayıp, kamu davasını öteleyen ve bu öteleme sürecinde şüpheliden beklenen yükümlülüklerin gerçekleşmesi durumunda kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesini sağlayan kendine has bir savcılık işlem ve kararı olup savcının iddia makamı olarak yürüttüğü bu faaliyetinin devletin üç ana gücünden biri olan yasama, yürütme ve yargı içindeki yeri değerlendirildiğinde, bu faaliyetin yargısal olmayan ancak adli nitelikli bir karar olarak nitelendirilmesi mümkündür⁷⁰.

Diğer taraftan takdir hakkı çerçevesinde savcı, ertelemenin koşulları oluşsa dahi kamu davası açılmasına karar verebilecektir. Bu hususun bir başka görünümü ise iddianamede bulunması gerekli unsurları belirleyen 5271 sayılı Kanun'un 170. maddesinde kendini göstermektedir. Zira m.170 hükmüne göre takdir yetkisinin neden kullanılmadığının açıklanmasına ya da gerekçelendirilmesine ilişkin bir düzenleme iddianamede bulunması gereken unsurlar arasında yer almamaktadır. Dolayısıyla “takdir hakkı” bakımından

⁶⁹ Çetintürk, s. 141.

⁷⁰ Centel/ Zafer, s.111.

tartışılan Sulh Ceza Hakimliği itiraz incelemesi, “ertelenmeme” kararına yönelik değil “ertelenme” kararına yönelik bir itirazdır. Bu nedenle burada yapılacak olan denetimin, takdir hakkına yönelik değil kurumun uygulanmasına ilişkin şekli şartlara yönelik olduğu görülmektedir.

VI. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİNİN BENZER KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, failin durumu ve suçun niteliği de dikkate alınarak kanunla belirlenen şartlar altında failin kontrol altında tutularak dava açılmadan dosyanın kapatılması yoluna giden ceza muhakemesi hukukunda bir erteleme türüdür. Ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu niteliği itibarıyla CMK’da düzenlenmiş bir kurum olması ve ayrıca şüphelinin hakkında bir kamu davasının açılmasını önlemesi bağlamında bir usul hukuku kurumu olmakla birlikte gerekli şartların şüpheli tarafından gerçekleştirilmesi durumunda şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesini sağlaması noktasında bir maddi ceza hukuku kurumu olmaktadır. Bu nedenle niteliği itibarıyla karma nitelikte bir kurum olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu diğer erteleme kurumlarından bu anlamda da ayırım göstermektedir.

Bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi kamu davasına alternatif birçok çözüm yolu uygulanmakta olup kamu davasının açılmasının ertelenmesine benzer ve farklı yönleri olan bu alternatif süreçlerin kısaca incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

A. Önödeme

Örneğin ceza muhakemesinde ön ödeme, erteleme kurumu gibi kamu davasına alternatif olarak ortaya çıkan yöntemlerden biridir. Zira kanun koyucu ön ödeme kurumu ile ağır cezayı gerektirmeyen bazı suçlar için ceza

sürecini kısaltarak mahkemelerin iş yükünü azaltmayı hedeflemektedir. Ön ödeme kurumuna uygun bazı suçlar yönünden hakkında soruşturma veya kovuşturma başlanılan failler, bu hususta yetkili devlet makamlarınca belirtilen parayı ödeyerek aleyhine kamu davası açılmasını önleme veya kamu davasının ortadan kalkmasını sağlama imkânına sahiptir.

Bunun yanı sıra kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu yalnızca ceza muhakemesi hukukunu ilgilendiren bir alan olmasına rağmen ön ödeme kurumu hem ceza hukukunda hem de ceza muhakemesi hukukunda ele alınan karma bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim erteleme kararı yalnızca soruşturma evresinde verilebilirken ön ödemenin hem soruşturma hem de kovuşturma evresinde uygulanması mümkündür⁷¹.

B. Uzlaştırma

Kamu davasının açılmasının ertelenmesine benzer bir başka alternatif çözüm yolu uzlaştırma kurumudur. Onarıcı adalet anlayışının bir yansıması olarak hukuk sistemimizde yerini alan söz konusu kurum ile amaçlanan failin hukuk düzeni tarafından yanlış olduğu belirtilen davranışın yanlışlığını anlaması ve bu olumsuz davranışının etkilerini ortadan kaldırması için hazır olmasının sağlanmasıdır⁷². Uzlaştırma ile, işlenen bir suçun yol açtığı zarar fail tarafından giderilir ve fail ile mağdur arasında karşılıklı anlaşma ile ceza yargılaması sonuçlandırılır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile uzlaşma arasındaki en önemli ortak nokta soruşturma konusunun kovuşturma evresine geçilmeden sonuçlandırılmasıdır. İki müessesenin ayrıldığı nokta ise savcılık makamının takdir yetkisi konusudur. Zira CMK'nın kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin hükümleri göz önüne alındığında, savcı kamu davasının açılmasının beş yıl ertelenmesine karar verebilmektedir.

⁷¹ Parlar, A./ Hatipoğlu, M.: **Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s.610-611

⁷² Soysal, T.: **Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul 2005, s.217

Uzlaşmada ise belli birtakım suçların söz konusu olması halinde şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi ile uzlaştırmaya çalışılır. Yani kamu davasının açılmasının ertelenmesi savcının takdirinde olmakla birlikte, kanunda belirtilen suçlarla ilgili olarak uzlaşma teklif edilmelidir⁷³. Diğer bir ifade ile uzlaştırma kapsamına giren suçlarda uzlaşma teklifi zorunlu olup savcının bu konuda takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte uzlaştırma hem soruşturma hem kovuşturma aşamasında yapılabilmektedir. Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 20. maddesine göre; uzlaşma neticesinde şüpheli edimini tek seferde yerine getirir ise kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecek, edimin yerine getirilmesi ileri bir tarihe bırakılır yahut takside bağlanır ise bu durumda şüpheli hakkında takdire bağlı olmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilecektir. Ayrıca şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra edim yerine getirilmez ise erteleme kurumuna ilişkin şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasına karar verilir. Aynı yönetmeliğin 27. maddesine göre ise; kovuşturma aşamasında uzlaştırma sağlanır ve sanık edimini tek seferde yerine getirir ise davanın düşmesine karar verilecek, edimin yerine getirilmesi ileri bir tarihe bırakılır yahut takside bağlanır ise bu durumda sanık hakkında CMK'nın 231 maddesindeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir⁷⁴.

C. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Kamu davasının ertelenmesi kurumu gibi aynı gaye ile sonradan ceza muhakemesi hukukuna girmiş bir başka kurum ise kovuşturma evresinin

⁷³ İpek, A.İ./ Parlak, E.: **Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.4.

⁷⁴ 05.08.017 tarih 30145 sayılı Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/Mevzuat/312020115054uzlastirma%20yönetmeliği.pdf> (Erişim Tarihi 20.08.2021)

sonunda karşımıza çıkan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıdır. Suç şüphesi araştırılmış, olay yerinde toplanan deliller ve tanıklar kullanılarak iddianame hazırlanmış olup, sanık kovuşturma evresinde mahkûm edilmiş olsa da tespit edilen şartların varlığı halinde hükmün açıklanması geri bırakılabilir.

CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen HAGB kararı sanığın yargılanması neticesinde verilen hükmün, sonuç doğurmaması anlamına gelmektedir. Görüldüğü gibi ceza hukuku politikası bakımından hükmün açıklanmasının geri bırakılması, sanığın kasıtlı bir suçtan hüküm giymemiş olması, sanığın suçu yeniden işlememesi, suçun verdiği zararın giderilmesi ve özel bir sisteme kaydedilmesi gibi yönlerden kamu davasının açılmasının ertelenmesine benzetmekle birlikte ayrıldıkları bazı temel hususlar bulunmaktadır. Örneğin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı soruşturma evresinin neticesinde verilirken, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kovuşturma evresinin sonunda mahkemece yapılacak yargılama sonucunda verilmektedir. Dolayısıyla kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı savcının takdirindeyken, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı mahkeme takdirindedir. Ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi, kamu davası açılmasına alternatif bir çözüm sunarken, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bu şekilde bir çözüm sunmamaktadır. Bu anlamda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun şüphelinin daha lehine olduğu söylemek mümkündür. Nitekim Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2020/5191 Esas, 2021/2736 Karar, 16.03.2021 tarihli kararında:

“Trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu işleyen şüpheli hakkında CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen seri yargılama usulü uygulanmış, Tavşanlı Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen talepten dolayı şüphelinin 7 ay hapis cezası ile

cezalandırılması ve CMK'nın 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi istenilmiş, mahkemece ‘her ne kadar sanık hakkında belirlenen hapis cezasının CMK'nın 231/5. maddesi gereğince Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı verilmesi talep edilmiş ise de; CMK'nın 250/1. maddesi gereğince sanık hakkında öncelikle CMK'nın 171/2. maddesine göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesinin şüphelinin daha lehine olduğu, ancak sabıka kaydı bulunmayan şüpheli hakkında CMK'nın 171/2. maddesi uygulanmadan ve uygulanmama sebebi somut gerekçelerle belirtilmeden talepname düzenlenmiş olduğundan belirtilen eksikliğin giderilmesi ve şüpheli hakkında öncelikle CMK'nın 171/2. maddesinin uygulanması gerektiği...’’⁷⁵ ifadeleri ile bu husus ortaya koymuştur.

D. Hapis Cezasının Ertelenmesi

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile en çok karıştırılan kurum ise yine bir erteleme mekanizması olan hapis cezasının ertelenmesi kurumudur. Zira ceza muhakemesi hukukunda erteleme kavramından bahsedildiğinde Türkiye'de uzun süreli hapis cezalarının ertelenmesinin anlaşıldığı bilinmektedir. Cezanın ertelenmesi, cezanın infazının belirli bir süre için kanunda belirtilen koşullara bağlı olarak ertelenmesi ve cezanın bireyselleştirilmesi anlamına gelir. Öyle ki belirtilen denetim süresi içinde kişi yükümlülüklerini yerine getirirse ceza infaz edilmiş sayılır. Hapis cezasının ertelenmesinde, belirli bir seviyede ağırlık derecesine ulaşmamış

⁷⁵ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2020/5191 Esas, 2021/2736 Karar, 16.03.2021 tarihli kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/12-ceza-dairesi-c-2020-5191-k-2021-2736-t-16-3-2021> (Erişim Tarihi:20.06.2021).

suçları işleyenler, bu suçların neticesinde hapsedilmenin olumsuz etkilerinden korunmakta ve belirli bir denetim süresi boyunca gözlemlenerek iyileştirilmeleri amaçlanmaktadır⁷⁶. Erdem'e göre; “...erteleme özgürlüğü bağlayıcı cezaların ve duruma göre para cezalarının özel bir infaz biçimi olarak değerlendirilmelidir. Türk Hukuku’nda ertelenmenin koşullu bir tür af niteliğinde görülmesinin nedeni, cezanın ertelenmesiyle bağlantılı olarak hükümlü açısından herhangi bir denetim yardımına yer verilmemesi ve deneme süresi içerisinde yerine getirilmesi gerekli herhangi bir yükümlülük öngörülmemesi olabilir...”⁷⁷”

Bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı soruşturma evresinin sonunda, cezanın ertelenmesi ise yargılama sonunda verilen bir karardır. Erteleme için gereken hukuki koşullar her iki durumda da benzer olmakla birlikte, kamu davasının açılmasının ertelenmesi hem şüphelilerin rehabilitasyonunu hem de kamu davalarının sayısını azaltmayı amaçlarken, cezanın ertelenmesi yalnızca infaz rejimi ile ilgilidir. Ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı savcının inisiyatifinde iken, cezanın ertelenmesi hâkimin inisiyatifindedir. Cezanın ertelenmesinde ertelemeyen yararlanacak kişi bunu talep etmese dahi hâkim erteleme koşullarını resen değerlendirerek cezanın ertelenmesine karar verebilir⁷⁸. Dolayısıyla cezanın ertelenmesi failin işlemiş olduğu suç nedeniyle mahkum olduğu hapis cezasını belli koşullar altında infaz kurumu dışında infazına olanak sağlayan kurumdur. Bir başka ifade ile erteleme, suç işleyen fail hakkında suçun niteliğine göre belirlenen süre içerisinde göstereceği iyi hale bağlı olarak kamu davasının açılmasını, duruşmanın yapılmasını, suçluluğun

⁷⁶ Erdem, M.R.: “Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış”, **Anayasa Yargısı**, C.18, 2001, s.20.

⁷⁷ Erdem, M.R., s.20

⁷⁸ Keskinsoy, Ö.: “Hapis Cezalarının Ertelenmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.2, Ankara, 2006, s.45.

tespitini, ya da mahkumiyet hükmünün verilmesi durumunda ise infazının yapılmamasını sağlayarak mahkumiyetin meydana gelmemiş sayılmasını doğuran hukuki bir müessesedir⁷⁹.

E. Etkin Pişmanlık

Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için şüphelinin duyduğu vicdani pişmanlık halinin görünür olması gerekmektedir. Pişmanlık durumu bu haliyle ceza hukukundaki etkin pişmanlık kurumu ile karıştırılabilmektedir. Ancak kamu davasının ertelenebilmesi için şüphelinin zararı gidermesi gerekmektedir⁸⁰.

Etkin pişmanlıkta ise failin suç tamamlandıktan sonra gönüllü olarak suçun sonucunu ortadan kaldıracak bazı davranışlarda bulunması beklenir. Bazı durumlarda etkin pişmanlık cezayı tamamen ortadan kaldırırken, bazı durumlarda cezada azalmaya neden olur. Ayrıca etkin pişmanlık hükümlerinin cezayı kaldıran şahsî sebep olarak uygulanmasını gerektiren hallerde savcı, kovuşturmayaya yer olmadığına karar verebilir. Unutulmamalıdır ki soruşturmada pişmanlık hükümlerinin cezayı kaldıran şahsî sebep olarak uygulanması halinde verilecek kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz mümkün olmamakla birlikte, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı dosyayı kapatmamakta ve şüphelinin yükümlülüklerini yerine getirmesi beklenmektedir⁸¹.

Etkin pişmanlık hükümlerine bakıldığında kamu davasının açılmasının ertelenmesine göre genellikle daha ağır suçlar için kabul edildiği

⁷⁹ Tan, U.S./Artuk, M.E.: “Çocuk Ceza Hukuku Açısından Hükmün Ertelenmesi Müessesesi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi** (Prof.Dr. Gündüz ÖKÇÜN'e Armağan), C: 47, S: 1-2, Ocak 1992 s. 63

⁸⁰ Koca, M./ Üzülmmez, İ.: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s.594.

⁸¹ Koca/ Üzülmmez, s.595.

görülmektedir. Hürriyeti tahdit, hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, sahtecilik gibi suçlar için etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilmektedir⁸². Buna karşın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının alınabileceği suçlar, etkin pişmanlığa göre daha hafif nitelikte suçlardır.

F. Seri Muhakeme Usulü

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile benzer bir diğer alternatif çözüm yolu seri muhakeme usulüdür. Bu usulde savcılık, şüphelinin kabul etmesi şartıyla, kovuşturma sonunda verilecek cezada yarı yarıya indirim uygulayarak kovuşturma makamının da denetimi ile hüküm kurulmasını sağlamaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesinde olduğu gibi yine soruşturma evresinde gerçekleşen bu usulde yaptırım dahi savcı tarafından belirlenmekte ve mahkeme sadece denetim işlevi yerine getirmektedir. Oysa kamu davasının açılmasının ertelenmesi usulünde fail herhangi bir ceza almamakta ayrıca bu yol savcının takdirine bağlı olarak uygulamaktadır⁸³. Dolayısıyla kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, şüphelinin denetim süresi içinde yükümlülüklerini yerine getirmesi halinde adli sicil kaydının hukuki sonuçlarını ortadan kaldırması bakımından seri muhakeme usulünden ayrılmaktadır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecek haller ve şartları açıkça CMK'da gösterilmiş olmakla birlikte seri muhakeme usulünün düzenlenmiş olduğu 250/1 maddesinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmediği hallerde seri muhakeme usulünün uygulanabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle kamu davasının açılmasının

⁸² 5237 sayılı TCK m.109, m.141, m.151, m.155, m.157, m.188 ve m.197.

⁸³ Yılmaz, Z./ Apış, Ö.: “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.26, S.1, İstanbul, 2020, s.64-65.

ertelenmesi kararı verilmesi durumunda söz konusu usul artık uygulanamayacaktır. Bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi akabinde şüpheli denetim süresi içerisinde yeni bir kasıtlı suç işlerse bu durumda artık şüpheli hakkında kamu davası açılacak olup bu durumda söz konusu suç seri muhakeme usulüne tabi olan bir suç olsa bile artık bu usul uygulanmayacaktır.⁸⁴

Bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermek noktasında Cumhuriyet Savcısına tanınmış bir takdir hakkı bulunmakta ancak söz konusu karar verilmemesi ve suç seri muhakeme usulünün uygulanabileceği bir suç olması halinde seri muhakeme usulünün uygulanması artık zorunlu olmaktadır. Bu hususta Cumhuriyet Savcısına verilmiş bir takdir hakkı bulunmamaktadır.⁸⁵ Ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemesi halinde bu husus gerekçelendirilmeden iddianame düzenlenmiş olması iddianamenin iadesi sebebi teşkil etmemekte ancak seri muhakeme usulüne tabi bir suç hakkında bu usulün salt uygulanmamış oluşu iddianamenin iadesi sebebi teşkil etmektedir. Bu esaslar kapsamında da iki kurum birbirinden ayrılmaktadır.

Ezcümle Cumhuriyet Savcısı, yürütmüş olduğu bir soruşturma neticesinde, soruşturma evresinin etkin bir biçimde yürütülmesinden sonra soruşturmanın sonuna gelindiği kanaatine sahip olması durumunda öncelikle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanabilirliği noktasında bir değerlendirmede bulunacak, bu değerlendirmesinin olumsuz

⁸⁴ Yılmaz, Z./ Apiş, Ö.: “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.26, S.1, İstanbul, Y. 2020, s.74

⁸⁵ Erdoğan, Y.: “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 18, S. 209, Y. 2020, s.2004.

sonuçlanması akabinde artık seri muhakeme usulü hakkında bir değerlendirmede bulunabilecektir.⁸⁶

VII. MUKAYESELİ HUKUKTA KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

Ceza yargılaması için etkili bir alternatif olarak kabul edilen kamu davası açılmasının ertelenmesi kurumuna, koşullarının açık olmadığı ve karar verme yetkisinin iddia makamına geçtiği yönünde karşılaştırmalı hukukta eleştiriler yöneltile de geleceğin ceza hukuku içerisinde önemli bir yer teşkil ettiği çoğunluk tarafından savunulmaktadır. Açıklanan nedenle bu başlık altında, kamu davasının ertelenmesi kurumunun karşılaştırmalı hukuktaki kuralları ve uygulamaları ele alınmıştır.

A. ABD

Örneğin ABD gibi Anglo-Sakson hukukunu benimseyen ülkelerde, savcının kamu davası açması takdir yetkisi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Özellikle ABD'de, savcılık, cezai soruşturmalar başlatmak ve daha sonra kamu davası açmak için geniş bir takdir yetkisine sahiptir. ABD'de, savcılık başlangıçta soruşturma yapmak için kanıtların yeterliliğine karar verir. Daha sonra ise şüpheliye karşı kamu davası açmak için herhangi bir neden olup olmadığı hususunda değerlendirmede bulunur. Bu düzenleme, savcılığın kontrolsüz bir yetki kullanacağı hususunda eleştirilere maruz kalmaktadır. Öte yandan, ceza davalarının %90'ından fazlasının, ABD'deki kamu davalarına alternatif çözümlerden biri olan erteleme müessesesi aracılığıyla çözüldüğü görülmektedir. Bazı eyaletlerde bu oran %97'ye kadar çıkmaktadır.

⁸⁶ Şahin, C.: Ceza Muhakemesi Hukuku -I-, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.111-112 M. Emre Tulay, "Seri Muhakeme Usulü", **İzmir Barosu Dergisi**, Y. 85, S.2, Mayıs 2020, s.121

B. İsveç

İsveç'te ise savcılık ile birlikte hareket eden polis teşkilatı ile mahkemeler ayrı ayrı düzenlenmiş olup birbirinden bağımsızdırlar. İsveç'te, her bölgede farklı bir savcı bulunup bu savcılardan sorumlu ofisleri bulunmaktadır. İsveç'te, şüpheli hakkında kovuşturma yapılması için kamu davası açıp açmamak savcının takdirine bağlıdır. Örneğin, savcı, şüphelinin yaş küçüklüğü veya bu suçla ilgili cezanın fail için etkili olmayacağı ya da failin çok yaşlı veya hasta olması halinde kamu davası açılmamasına karar verebilmektedir. Cezası yalnızca parasal yaptırım olan suçlar yönünden de savcı bir dava açmak yerine para cezası ödettirmeyi önerebilir. Şüpheli, savcının teklifini kabul ederse soruşturma son bulur. Ayrıca trafik kural ihlali gibi durumlarda şüpheli doğrudan polis tarafından para cezasına mahkûm edilebilmektedir. Savcılığın kamu davası açmadığı durumlarda, mağdurun kişisel bir dava açması mümkündür. Ayrıca savcı, bu hususlara alternatif olarak, uzlaşma ve ön ödeme gibi kamusal çözümler kullanabilir⁸⁷.

C. Almanya

Almanya'da ise durum farklı bir özellik arz etmektedir. Nitekim kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesi Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alsa da, oldukça geniş kapsamlı istisnalara tabi olarak düzenlenmiştir. 1895 tarihli Kanun ile ilk olarak Saksonya'da küçükler için erteleme prosedürü oluşturulmuş bu kurum daha sonra yetişkinler için de kabul edilmiştir. Alman mevzuatı bu kurumun özellikle 14 yaşın altındaki

⁸⁷ Uğur, H.: “Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.73, Y.2007, s.261.

çocuklara karşı uygulanmasına özel önem vermiş ve denetim görevinin özel birimlerce yürütülmesine dikkat etmiştir⁸⁸.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu, 1975 tarihli bir değişiklikle, kamu davalarının açılmasının ertelenmesini genel olarak kabul etmiş olup Kanun'a göre savcı, failin geçmiş sabıka kaydını dikkate alarak ve fail ile yetkili mahkemenin onay vermesi suretiyle kamu davasının açılmasını erteleyebilmektedir. Ayrıca Kanun, bir yıla kadar özgürlüğü bağlayıcı olan veya para cezası gerektiren suçlar yönünden bu kurumu benimsemiş olup, mal varlığına yönelen basit suçlar bakımından savcı, mahkemenin onayını almadan kamu davasının açılmasını erteleyebilmektedir⁸⁹.

Bununla birlikte bir yıla kadar hürriyeti bağlayıcı olan ve adli para cezası şeklinde infaz edilen suçlar yönünden savcılık makamının hasarı telafi etmek, bir hayır kurumuna belirli bir miktar para yatırmak, nafaka ödemek ve kamu yararına hizmet vermek gibi yükümlülöklere karar verme yetkisi bulunmaktadır. Diğer taraftan Alman Çocuk Ceza Kanunu'nda yer alan düzenlemeye göre savcının hâkimin rızası olmadan kamu davasının ertelenmesi kararı verebilmesi mümkündür⁹⁰.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 1975 yılında eklenen düzenleme getirilen kurum ile Türk hukukunda düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu birbirine benzer olmakla birlikte Alman düzenlemesinde söz konusu kurum işletildiğinde soruşturma süreci sona

⁸⁸ Çolak, H./ Altun, U.: **Türk Ceza Hukukunda Ceza ve Güvenlik Tedbirleri**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2007, s.118.

⁸⁹ Çolak/ Altun, s.118-119.

⁹⁰ Erdem, s.202.

ermekte Türk hukukunda ise süreç denetim süresi boyunca askıda kalmaktadır⁹¹.

D. Fransa

Kamu davalarının açılmasının ertelendiği ülkelerden biri olan Fransa'da, savcıların yeterli delile ulaşan her soruşturmada dava açma zorunlulukları bulunmamaktadır. Aslında, burada savcının görevi, bir sevk memuru gibi herhangi bir cezai durumu ceza mahkemelerine teslim etmek değil, anlaşmazlık mahkemeye ulaşmadan önce bu konuda çözümler bulmaktır⁹².

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, işlenen bir suçla ilgili delilleri değerlendiren savcı, kovuşturmayı engelleyen özel durumlar bulunmadığı sürece bir dizi seçenek değerlendirir. Buna göre, savcılık suçlama getirebilir ve kamu davası açabilir. Yahut bu yolu takip etmek yerine alternatif yaptırımlara başvurabilir. Diğer bir yol ise kamu davası açmamaya karar verebilir⁹³.

Dolayısıyla, bir suç için yeterli kanıt elde eden savcı, bir iddianame hazırlamak zorunda değildir. Ancak, savcının takdir yetkisi sınırsız olmayıp, ilgili mevzuat gereği bazı suçlarla ilgili soruşturma evresinin işleyişi farklıdır. Her şeyden önce, Fransa'da suç; hafif, orta ve ağır cezayı gerektiren suçlar olarak üç sınıfa ayrılır. Buna göre, yargılama makamları ve soruşturma evresinde prosedür de farklılaşmaktadır. Bu bakımdan, Fransız Hukuku, savcıya ağır cezayı gerektiren suçlar yönünden kamu davasının ertelenmesi konusunda takdir yetkisi tanımamıştır. Kaldı ki bu suçların

⁹¹ Töngür, A.R.: “Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumunun Yeniden Düzenlenmesi Gerekliği Üzerine” **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, S.1, Y.2018, s.31

⁹² Çolak/ Altun, s.119.

⁹³ Çolak/ Altun, s.121.

soruşturulmasında savcının rolü bile çok sınırlıdır. Zira bu konudaki temel değerlendirme kovuşturma hâkimi tarafından yapılır. Yalnızca konunun yargı yetkisine girip girmediği ve bu nedenle davanın kovuşturma hakimine iletilip iletilemeyeceği savcının takdir yetkisi kapsamındadır. Bu bakımdan dosyanın kovuşturma hakimine teslim edilmesi ile, artık konu savcının kontrolüne tabi değildir ve kovuşturma hakiminin yetkisi altındadır. Ağır cezayı gerektiren suçlardan farklı olarak, hafif ve orta ölçekli suçların kovuşturulması savcının takdirine bağlıdır. Bu suçlarla ilgili olarak, kamu davalarının açılmasının ertelenmesi kurumu söz konusudur. Ertelemenin yanı sıra, seçenek yaptırımlar ve uzlaşma da savcının takdiri dâhilindedir⁹⁴.

Fransız Ceza Kanunu'na göre, iki farklı erteleme türü vardır. İlk olarak savcılığa, mağdurun zararının giderildiği, suçun neden olduğu anlaşmazlığın sona erebileceği veya failin topluma yeniden entegre edilebileceği durumlarda alternatif yaptırımlar uygulama yetkisi verilir. Bu yaptırımlar yönünden, savcı mutlak takdir yetkisine sahiptir ve eğer talep ederse, şüpheliye karşı açılacak olan kamu davası ertelenir. Bununla birlikte şüpheli, söz konusu yaptırımda belirtilen yükümlülükleri yerine getirmezse, derhal kendisine karşı bir kamu davası açabilir veya ertelemeye devam etmeye karar verebilir. Bunun yanı sıra yaptırım olarak para cezası veya beş yıla kadar hapis cezası öngörülen suçlar erteleme kurumunun kapsamına girerken, taksirle öldürme, basın suçları ve siyasi suçlar erteleme kapsamında değildir⁹⁵.

Özetle seçenek yaptırımların uygulanması halinde, kamu davasının açılması ertelenir. Askıya alma süresi, yaptırım tarafından belirlenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için belirlenen süre ile sınırlıdır. Bu yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesi durumunda, şüphelinin cezai

⁹⁴ Çolak/ Altun, s.121.

⁹⁵ Erdem, s.203

kovuşturmayla tabi olamayacağına karar verilir. Ayrıca öngörülen yaptırımları uygulama yetkisinin savcılığa ait olduğu, ancak bu kararın uygulanması için şüphelinin rızasının gerekli olduğu Kanun ile vurgulanmaktadır. Buna ek olarak, savcının erteleme kararı yetkili mahkeme başkanı tarafından onaylanmalıdır. Mahkeme başkanı savcılık tarafından uygulanan yaptırımı onaylarsa, derhal uygulanır. Aksi takdirde, öngörülen yaptırım uygulanamaz. Ayrıca, mahkeme başkanının kararı kesindir ve itiraz edilemez. Şüpheli alternatif yaptırımı kabul etmezse veya rıza gösterse bile yaptırım şartlarını yerine getirmemezse, kamu davası ertelenemez ve savcılık kamu davasını açar⁹⁶.

E. Belçika

Bir başka kıta Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülke olan Belçika’da, 1912’de çocuk suçlular için cezaların ertelenmesi müessesesi kabul edilmiş ve 1946’dan bu yana da kamu davalarının açılmasının ertelenmesini uygulamaya başlanılmıştır. Bu uygulamaya göre, savcılık, suçun beş yıldan fazla hapis cezası gerektirmemesi ve failin soruşturma altındaki suçtan önce önemli ölçüde sabıka kaydının olmaması durumunda kamu davasının açılmasını ertelemeye karar verebilmektedir⁹⁷.

1965 tarihli “*Küçüklerin Korunması Yasası*” ile reşit olmayanlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda çocuk mahkemesinde dava açılıp açılmayacağı dair karar, savcının takdirine bağlı hale getirilmiştir. Savcılık bu konuda tek yetkili makam olup soruşturmanın seyrine karar vermeden önce kolluktan veya Küçüklerin Korunması Komitesi’nden bilgi alabilmektedir. Bu bilgilere dayanarak savcılık, suçu çocuk mahkemesine getirebilir veya soruşturmaya son verebilir. Buna ek olarak, şüphelinin

⁹⁶ Çolak/ Altun, s.122.

⁹⁷ Artuk, M.E./ Yenidünya, A.C.: “Mukayeseli hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İÜHF Yayınları, İstanbul 1999, s.59.

yetişkin olarak kabul edilmesi halinde ise şüphelinin savcılık tarafından belirlenen yükümlülöklere gönüllü olarak uyması şartı ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi basit suçlar yönünden mümkündür. Ayrıca savcılığın herhangi bir yükümlölük getirmeden de bir kamu davasının açılmasını erteleme yetkisi bulunmaktadır. Yine belirlenen para cezasının ödenmesi şartıyla da şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmektedir⁹⁸.

F. Hollanda

Hollanda'da ise, 1921 yılında yürürlöğe giren Kanun ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ilk kez çocuklar hakkında uygulanmaya başlanmış, çocuk mahkemesinin de onayı ile çocuklar hakkında bu yetki kullanılmıştır. Hollanda'da bu müessese, günümüzde çeşitli şekillerde savcılık makamı tarafından kullanılmaya devam etmektedir. Savcılık genellikle yetişkinlerle ilgili yapılan bir soruşturmada kovuşturma yapılıp yapılmayacağına tek başına karar verme yetkisine sahiptir. Ancak çocuk soruşturmalarında bu yetki sınırlıdır ve çocuk hakimi ile çocuk koruma müdürlöğü soruşturmaya dahil edilmektedir. Savcılık, çocuk hâkimini dinledikten sonra, şüpheliye herhangi bir sorumluluk vermeden soruşturmayı durdurabilir. Diğer taraftan, şüpheli çocuk için sorumluluk belirleyerek soruşturmanın sona ermesi ancak çocuk hâkiminin onayı ile gerçekleşebilir. Her durumda, çocuk koruma müdürlöğüne danışmak zorunludur⁹⁹.

Bu otorite savcının görüşüne uymuyorsa, savcılık bir kez daha çocuk hâkimine başvurmalıdır. Bu, soruşturmanın başlangıcında mümkün olduğunca çok sayıda bilgi kaynağına danışarak şüphelinin cezadan başka yaptırımlarla ıslah edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Hollanda'da

⁹⁸ Erdem, s.202.

⁹⁹ Artuk/ Yenidünya, Erteleme, s.60-61.

uygulamada, savcılık, mahkeme ve çocuk koruma müdürlüğü çocuklarla ilgili olayları tartışmak için her iki haftada bir toplanır. Soruşturmanın şartlı olarak sonlandırılmasının yanı sıra, ilgili çocuğun davranışına bağlı olarak soruşturmayı geçici olarak durdurmak veya soruşturmaya devam etmek de mümkündür¹⁰⁰.

Bir ceza soruşturmasının sona ermesi, şüpheliye bir yükümlülük getirmeden veya şartlı olarak gerçekleşebilir. Başka bir yöntem ise, savcının şüpheliyi araması ve cezai soruşturma sona ermeden önce ona uyarılar yapmasıdır. Hollanda'da sulh ceza hakimi de, kovuşturma için yeterli bir neden yoksa, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermeye yetkilidir. Ayrıca şüpheliden gerekirse belirli yükümlülükleri yerine getirmesi istenebilir¹⁰¹.

G. Danimarka

Kıta Avrupası hukuk sistemini uygulayan Danimarka'da, 1905 yılında kabul edilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, şüphelinin suç ikrarı ve adalet bakanının onayına tabi kılınmış olup ilk kez 14 ile 18 yaş arasındaki çocuk suçlulara uygulanmıştır. 1930'da kurumun kapsamı genişletilmiş ve şüpheli için belirlenecek deneme süresi 21 yaşına kadar çıkarılmıştır. Kurumun uygulanması için savcılık, şartlı tahliye biriminde şüpheliyle ilgili bir rapor alır ve karardan sonra şüphelinin uygun şekilde davranıp davranmadığını kontrol eder. Savcılık tarafından belirlenen yükümlülöklere uyulmaması veya bu süre içinde yeni bir kasıtlı suç işlenmesi durumunda, şüpheli hakkında kamu davası açılmaktadır¹⁰².

¹⁰⁰Artuk/ Yenidünya, Erteleme, s.60-61.

¹⁰¹ Çolak Altun, s.120.

¹⁰²Töngür, s.178-179.

Danimarka’da günümüzde devam eden uygulamada ise, kurum özellikle çocuk şüpheliler için etkili bir şekilde kullanılmakta olup devam eden soruşturmaların önemli bir kısmı bu şekilde tamamlanmaktadır. Ancak günümüzde de, kurumun uygulanması için önemli koşul, yetkili mahkemenin savcılık tarafından şüpheliye yüklenen ödevleri onaylaması ve şüphelinin suçu işlendiğine yönelik ikrarının bulunmasıdır. Bunun yanı sıra onay makamı olarak hareket eden mahkeme, şüphelinin çıkarlarını dikkate alarak savcılık tarafından belirlenen yükümlülükleri değiştirebilmektedir¹⁰³.

H. İtalya

İtalya’da ise, kovuşturma zorunluluğu ilkesi sıkı bir şekilde uygulanmakta olup söz konusu ilke İtalyan Anayasası’nda dahi yer almaktadır. Bu ilkenin doğal sonucu olarak İtalyan Savcısının kamu davasının açılmasını erteleme mümkün değildir. Öyle ki fail hakkında yapılmış olan şikayetin asılsız olduğu ortaya çıksa dahi, savcılığın bu hususta karar verme yetkisi bulunmayıp soruşturmasının son bulmasını mahkemeden talep etmek zorundadır. Ayrıca kovuşturma evresinde de, taraflar, hâkimin karar vermek için ihtiyaç duyduğu delilleri toplamakla yükümlüdür. Dolayısıyla savcı şüphelinin lehine olan delilleri toplamakla yükümlü bulunmamaktadır¹⁰⁴. Öte yandan, 1990’dan sonraki değişiklikler ile, İtalyan Hukukunda kamu davasının açılmasının ertelenmesine benzer bir düzenleme getirilmiş ve savcıya takdir yetkisi tanınmaya başlanılmıştır¹⁰⁵.

I. Japonya

Asya ülkeleri yönünden bakıldığında ise 1885’te Japon İmparatoru tarafından kabul edilen erteleme kurumu, 1924 Japon Ceza Muhakemesi

¹⁰³ Töngür, s.179.

¹⁰⁴ Uğur, s.261.

¹⁰⁵ Meraklı, s.94.

Kanunu'na da dâhil edilmiş olup bu düzenlemeye göre, suçlunun kişiliği, yaşı, suçun ciddiyeti, işlenme şekli ve suçtan sonraki koşullar dikkate alınarak kamu davasının açılmasının gerekli olmadığı yönünde kanaat hasıl olursa kamu davasının açılması ertelenebilir¹⁰⁶.

Japon Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, sadece savcıların kamu davası açma yetkisi olup adam öldürme ve yağma gibi ağır cezayı gerektiren suçların işlendiğine dair yeterli kanıt olsa dahi, savcılık duruma bağlı olarak kamu davalarının açılmasını ertelemesine karar verebilmektedir¹⁰⁷. Japonya'daki savcılık soruşturması evresindeki dosyaların bu şekilde sınıflandırması yapılarak, mahkemelere sunulan davaların sayısı önemli ölçüde azaltılmış ve iş yükünün azaltılmasına paralel olarak, mahkemelerin ciddi ve karmaşık davalar için daha fazla zamana sahip olmasını sağlanmıştır¹⁰⁸.

Görüldüğü üzere mensubu bulunduğumuz Kıta Avrupası hukuk sistemini benimsemiş olan ülkelerde, mahkemelerin ağır iş yükü altında bulunmasından ve ceza muhakemesinin makul sürede sonuçlanmamasından kaynaklanan sorunları azaltmak için muhakemeyi çabuklaştırmak amacına yönelik çabalar içine girilmiş ve kamu davasının mecburiliği yumuşatılmıştır. Kamu davasının mecburiliği ilkesine yer veren ülkelerde savcı ancak kanunda gösterilen istisnai hallerde takdir yetkisine sahipken, Hollanda ve Fransa gibi maslahata uygunluk ilkesinin geçerli olduğu hallerde savcı kamu davası açmayarak mahkemenin iş yükünü azaltabilmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Artuk/ Yenidünya, Erteleme, s.66

¹⁰⁷ Yücel, M.T.: “Kamu Davasının Açılmasında Takdirilik, Japon Modeli”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.5, Ankara 1992, s.771.

¹⁰⁸ Yücel, s.773

¹⁰⁹ Töngür, s.160.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, henüz dava açılmadan, yani fail sanık statüsüne girmeden önce ve savcı tarafından uygulanması itibarıyla diğer erteleme hallerinden ayrılmaktadır. Bu bakımdan failin işlediği suçun maddi ceza hukuku bakımından unsurlarının oluşmadığını veya suçun ortadan kalktığını belirtmek mümkün olmayacaktır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulandığı hallerde, failin işlediği suç tüm unsurlarıyla mevcut bulunmakta fakat failin eyleminin karşılığı olan cezanın alınmasını sağlayacak olan kovuşturma evresi başlatılmamaktadır. Açıklanan kapsamda çalışmanın bu bölümünde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanma şekline yer verilecek yer verilecek, bu başlık altında suç ve yaptırıma ilişkin şartlar, şüpheliye ilişkin şartlar ve kamu yararı ayrı ayrı ele alınacaktır. Bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecek suçlar incelenecek, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecek evreden bahsedildikten sonra kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi ve ertelenmesi kararında şüphelinin iradesi konularına yer verilecektir.

I. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KURUMUNUN UYGULANMA ŞEKLİ

A. Suç ve Yaptırıma İlişkin Şartlar

Kamu davasının açılmasının ertelenmesinin ilk şartı, “üç yıl veya daha az hapis cezası”nı gerektiren bir suçun varlığıdır. 2019 tarihli 7188 sayılı “Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yapılan değişiklik öncesinde ise suçun yaptırımının bir yıla kadar

hapis cezasını gerektirmesi ve şikâyet şartı gerekmekteydi. Cezanın üst haddine ilişkin bu sınır 7188 sayılı Kanun, Çocuk Koruma Kanunu'nun 19. maddesinde yaptığı değişiklikle on beş yaşın altındaki çocuklar için beş yıla kadar hapis cezası gerektiren suçlara uygulanabilir hale getirildi. Dolayısıyla 7188 Sayılı Kanun ile getirilen düzenleme neticesinde yetişkinler için üç yıl olarak belirlenen cezanın üst sınırı, onbeş yaşını tamamlamamış çocuklar için beş yıl olarak uygulanmaktadır¹¹⁰.

Bu düzenlemenin, çocuk haklarının korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmelere ve ulusal hukukta yer alan hükümlerimize uygun bir değişiklik olduğunu söylemek mümkündür. Zira çocukların bir an önce yargı sürecinden uzaklaştırılması ve topluma kazandırılması önemlidir. Bu yaş grubundaki çocukların işledikleri suçtan haberdar olup olmadıkları uzman görüşü ile belirlenir. Bu nedenle bahsi geçen gruptaki çocukların cezai soruşturmada mümkün olduğu kadar özgür olmaları tavsiye edilmektedir. Diğer taraftan, gerek uluslararası düzenlemelerde gerekse iç hukukumuzda yer alan hükümlere baktığımızda çocuk kavramının 18 yaşını doldurmamış kişiler için kullanıldığı açık olup 12 ile 15 yaş arasındaki çocuklara ayrıcalık tanınırken 15 ile 18 yaş arasındaki çocukların yetişkinlerle eşit tutulmasının yanlış bir uygulama olduğunu söylemek mümkündür. Zira bu yaş grubu için en azından dört yıla kadar hapis cezası olan suçlarla ilgili kamu davasının açılmasının ertelenebileceğine yönelik kademeli bir uygulama benimsenme imkânı bulunmaktayken yetişkinler ile eşit kabul edilmesi çocuk haklarının korunması bağlamında eleştiriye açık bir düzenleme olmuştur.

Bunun yanı sıra 2019 tarihli 7188 sayılı “*Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile yapılan değişiklik sonrasında uzlaştırma ve ön ödeme kapsamına giren suçlar da

¹¹⁰ Hakeri, H. /Ünver, Y.: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.1329.

kamu davasının açılmasının ertelenmesi hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Çünkü ön ödeme, soruşturmanın devamını dahi engelleyen bir müessesedir. Aynı şekilde uzlaştırma, fail ile mağdur arasında bir uzlaşma olarak görülmekte ve anlaşma sonrasında fail hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmektedir. Her iki kurumun da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna göre sonuçlar açısından failin lehine olduğu anlaşılmaktadır. Oysa kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunda şüpheli hakkında soruşturmanın durdurulması şeklinde karar verilir ve deneme süresi içinde failin belirli yükümlülöklere uyması veya suç teşkil eden başka bir fiilde bulunmaması gerekir. Bu durum, sonuçlar açısından ön ödeme ve uzlaştırmaya göre daha az olumlu bir sonuca yol açmaktadır. Bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi için zararın giderilmesi gerekli bir koşuldur. Ancak zararı giderme noktasında uzlaştırma ile ertelemeyi ayıran nokta, uzlaştırmada zararın mağdur tarafından; kamu davasının açılmasının ertelenmesinde savcı tarafından bildirilmesidir. Ayrıca uzlaştırmada edim mutlaka maddi bir edim olmak zorunda da değildir. Keza edimsiz olarak uzlaşmanın sağlanması da mümkündür.

Diğer taraftan kamu davasının açılmasının ertelenmesi için bir diğer zorunlu şart ise CMK m.171/2'ye göre soruşturma sonucunda suçun şüpheli tarafından işlendiğine dair yeterli delil toplanmış olmasıdır. Kamu davası açmak için yeterli delil bulunmaması halinde, şüpheli hakkında kamu davası açılmasına yer olmadığına karar verilir.

Bununla birlikte 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle 5271 sayılı CMK'nın 171. maddesine 6. fıkra hükmü eklenerek kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecek suçlar kategorisi oluşturulmuştur. Bu fıkra göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için fail hakkında yürütölen soruşturma

konusu suçun “Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar” arasında olmaması gerekmektedir.

B. Şüpheliye İlişkin Şartlar

Şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için savcının şüpheli hakkında suç işlemekten çekineceği kanaatine ulaşması gerekmektedir¹¹¹. Bu bağlamda savcı, failin soruşturma sırasındaki tutum ve davranışlarını, failin kişiliğini, yaşam tarzını, sosyal çevresini, eğitim ve kültür düzeyini ve soruşturma sırasındaki alışkanlıklarını öğrenerek ve dikkate alarak değerlendirme yapacaktır¹¹². Bu anlamda iyi hal kanaati, iddia makamının şüpheli hakkında belirli bilgileri bu kriterler dâhilinde kullanması yoluyla belirlenmesi gereken bir durumdur. Dolayısıyla failin ayrıntılı ve çeşitli bir ön değerlendirmesinin yapılması önemlidir. Aynı şekilde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulandığı birçok ülkede faillerle ilgili olarak bahsedilen araştırmaları yürüten yerel kurumlar bulunmaktadır. Türkiye’de ise denetimli serbestlik makamı, fail hakkında bu soruşturmayı yürüten ve failin kişiliği hakkında savcıya rapor sunan kurumdur.

CMK 171/3-a gereğince şüphelinin daha önceden kasten işlenen bir suç nedeniyle hapis cezası almamış olması da kamu davasının açılmasının ertelenmesi için bir diğer önemli ön koşuldur¹¹³. Burada şüphelinin önceki

¹¹¹ Hakeri/ Ünver, s.1327; Centel/ Zafer, s.460.

¹¹² Demirbaş, s.707; Uğur, s.269.

¹¹³ Yenisey/ Nuhoglu, s.690-691.

hapis cezasının infazı aranmaz, cezasının kesinleşmiş olması halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecektir. Bununla birlikte kasıtlı suçun doğrudan veya olası kast ile işlenip işlenmediği önemli değildir. Bu anlamda failin daha önce kasten işlediği bir suçtan dolayı aldığı adli para cezasının yahut taksirli suç nedeniyle aldığı hapis cezası kamu davasının açılmasının ertelenmesine olumsuz etkisi bulunmamaktadır¹¹⁴.

Bununla birlikte, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için mağdurun ya da kamunun zararın tamamen ortadan kaldırılması gerekir. Zarar, failin kendisi veya fail adına hareket eden üçüncü bir şahıs tarafından da telafi edilebilir. CMK m.171/3-d gereğince bu telafi, aynen iade, eski hale getirme veya tazmin yoluyla yapılır. Ancak zararın telafi edilmesini kabul etmeyen şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu uygulama alanı bulmayacaktır. Zira şüpheli, hakkında kovuşturma yapılmak suretiyle mahkemeye çıkma ve beraat etmesine olanak tanınma hakkına da sahiptir¹¹⁵.

Diğer taraftan 7188 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme incelendiğinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için telafi edilmesi gereken zararı belirleme yetkisinin Cumhuriyet savcısına verildiği ancak bu tespitin tam tespit şeklinde değil basit ve yaklaşık olduğu anlaşılmaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için bu önemli gereklilik, çocuklar açısından da söz konusudur. Ancak Çocuk Koruma Kanunu'nun ertelemeye ilişkin ilk düzenlemesinde suça sürüklenen çocuğun veya ailesinin maddi durumunun yetersiz olması halinde zararın giderilmesi şartının aranmayabileceği hüküm altına alınmışken¹¹⁶, 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı “*Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına*

¹¹⁴ Hakeri/ Ünver, s.1327 vd.; Centel/ Zafer, s.461.

¹¹⁵ Centel/ Zafer, s.460.

¹¹⁶ Töngür, s.196-197.

İlişkin Kanun” ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 19. maddesinde de değişiklik yapılmış ve zararın giderilmesine ilişkin çocuklara özel bu istisnai durum kaldırılarak, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı yetişkinler ile aynı zarar giderme rejimine tabi kılınmıştır. Öte yandan burada zararın giderimi yaklaşık zarar olduğundan ve mağdurun rızası aranmadığından fazlaya ilişkin zararlar bakımından mağdurun zararın tazmini için hukuk davası açabilmesi mümkündür.

C. Kamu Yararı

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesinde kamu yararının bulunması koşulu önemli bir gerekliliktir. Burada savcı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vererek, şüpheli ve aynı zamanda toplum için kamu davası açmaktan daha faydalı bir tercih yapmış olduğunu düşünmektedir.

Nitekim Yargıtay 16. Ceza Dairesi de 2016/7553 Esas, 2017/5508 Karar, 29.11.2017 tarihli emsal kararında:

“Maslahata uygunluk ilkesine göre ceza davasının açılması için kanunda aranan şartların gerçekleşmiş olması yetmez. Ayrıca, davanın açılmasında kamu yararının bulunması gerekir. Maslahata uygunluk sisteminde dava açmakla görevli makam, davanın açılmasının suçtan meydana gelen zarardan veya suçu işleyen cezasız kalmasından doğabilecek zarardan daha büyük bir zarara sebep olabileceği kanaatine varırsa dava

açmayabilecektir”¹¹⁷ ifadeleri ile yüksek mahkeme kamu yararı hususuna vurgu yapmaktadır.

Bununla birlikte aydınlanma çağından bu yana bireyin menfaatinin kamunun da menfaatine olduğu, toplumun birey için olduğu fikri dikkate alındığında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının hem şüpheli hem de topluma faydalı olduğu açıktır. Ancak burada yalnızca şüpheli yönünden bu kriterin gerçekleşmesi bu kurumun uygulanması için yeterli değildir¹¹⁸. Zira idare hukukundaki anlamı ile de kamu yararı, toplumda çoğunluğun menfaatinin azınlığın menfaatine üstün tutulması olarak tanımlanmaktadır¹¹⁹.

Bu menfaat tanımı çerçevesinde, her somut olayın kendine has özelliklerine göre kamu yararının varlığı belirlenir ve kamu davasının açılmasının ertelenmesinde kamu yararının bulunup bulunmadığına Cumhuriyet savcısı karar verir¹²⁰. Örneğin şüphelinin kamusal bakımdan tehlikelilik halinin devam edeceğini düşünen savcının, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında kamu yararı bulunmadığını takdir etmesi mümkündür.

II. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI VERİLEBİLECEK SUÇLAR

Bir kamu davasının açılmasını erteleme kararı bir ceza usul hukuku işlemi olup her türlü suç tanımı için uygulanması mümkün değildir. Diğer taraftan kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararın

¹¹⁷ Yargıtay 16. Ceza Dairesi de 2016/7553 Esas, 2017/5508 Karar, 29.11.2017 tarihli kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/16-ceza-dairesi-e-2016-7553-k-2017-5508-t-29-11-2017> (Erişim Tarihi:20.06.2021).

¹¹⁸ Centel/ Zafer, s. 460

¹¹⁹ Yenisey /Nuhoglu, s. 691 vd.

¹²⁰ Öztürk, s.209; Hakeri/ Ünver, s. 1327

alınabileceği suçlar 5271 sayılı CMK’da bir liste olarak sayılmamış ancak cezanın miktarını üst sınırına göre belirlenmesi kanun koyucu tarafından tercih edilmiştir. Bununla birlikte maddenin son fıkrası ile erteleme kararı verilemeyecek suçlar kategorisi oluşturulmuştur.

5271 sayılı CMK'nın 171/2 fıkrasına göre:

“Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı ...”

ifadesiyle erteleme kararı verilecek suçların bu anlamda iki farklı koşulu bir arada bulundurması istenmiştir.

Dolayısıyla CMK m.171/2 hükmüne göre bir soruşturma dosyasında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için öncelikle bu suçun uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlardan olmaması, ikinci olarak bu suçun üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezası gerektiren suçlardan olması gerekmektedir. Ayrıca CMK m.171/6 hükmüne göre soruşturma konusu suçun “Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan” olmaması gerekmektedir. Bu anlamda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilecek suçların kapsamının oldukça geniş olduğunu söylemek mümkündür.

Diğer taraftan 5237 sayılı TCK’nın 191. maddesi ile “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu” yönünden 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verileceği hükme

bağlanmıştır. 5237 sayılı TCK'nın m.191/3 düzenlemesine göre “*erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir*”. Ayrıca Cumhuriyet savcısı faili erteleme süresi boyunca yüklenen yükümlülöklere uygun davranmaması halinde veyahut yasakları ihlal etmesi halinde meydana gelecek hukuki sonuçlar yönünden uyarıda bulunacaktır.¹²¹

Bununla birlikte, 7188 sayılı Kanun ile CMK 171/2’de yapılan değışiklik öncesinde, uygulamada TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç yönünden verilecek erteleme kararının CMK 171/2'den farklı olduğu, TCK m.191'in TCK'nın ikinci kitabının, “*topluma karşı suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının, “*kamunun sağlığına karşı suçlar*” başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenmiş olduğundan, suçun mağdurunun “*kamu*” olduğü ve bu yönden bakıldığında şüphelinin, TCK'nın 191. maddesi çerçevesinde verilen “*kamu davasının açılmasının ertelenmesine*” ilişkin karara itiraz edemeyeceğı ileri sürölmekteydi¹²². Bu hususta Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2019/3396 Esas, 2019/8190 Karar, 16.12.2019 tarihli ilamında:

“Şüpheliye yükümlölük getiren denetimli serbestlik tedbirini içermesi nedeniyle, TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası gereğince verilen "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararı, CMK'nın 171. maddesinde yer alan "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararından farklıdır. Adil yargılama ilkesi ve suçsuzluk karinesi gereğince, CMK'nın 171. ve 173. maddelerinde suçtan zarar gören

¹²¹Töngür, A.R.: “Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumunun Yeniden Düzenlenmesi Gerekliğı Üzerine”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi**, C.17 S.1, Ocak 2018, s.41.

¹²² Yenisey/ Nuhoglu, s.691.

“için tanınan "kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz" hakkıyla ilgili hükümlerin, TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası kapsamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına karşı "şüpheli" için de kıyas yolu ile uygulanması gerekir. Bu gerekçeler ışığında; "kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma" suçundan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası kapsamında verilen "kamu davasının açılmasının ertelenmesine" ilişkin karara, şüphelinin itiraz hakkı bulunmaktadır.”¹²³

ifadeleri ile CMK m.171/2 ile TCK m.191/2 arasındaki kapsam farkına vurgu yapmış ancak şüphelinin TCK'nın m.191/2 hükmü çerçevesinde verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına da suçtan zarar gören gibi itiraz edebileceği hüküm altına alınmıştır.

7188 sayılı Kanun öncesinde itiraz hakkına ilişkin tartışmanın bir başka görünümü ise Cumhuriyet savcısının takdir hakkı konusunda CMK m.171/2 ile TCK m.191/2 arasındaki düzenleme farkına dayanmaktadır. Zira TCK m. 191/2 hükmüne göre kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma veya kullanma isnadı altındaki şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermek zorunludur¹²⁴. Bu hususta İzmir Bölge Adliye Mahkemesi Kararı 17. Ceza Dairesi 2018/419 Esas, 2019/621 Karar, 27.03.2019 tarihli ilamında:

“Şüpheliye yükümlülük getiren denetimli serbestlik ve tedavi tedbirlerini içermesi nedeniyle, TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası gereğince verilen "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararı,

¹²³Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2019/3396 Esas, 2019/8190 Karar, 16.12.2019 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/10-ceza-dairesi-c-2019-3396-k-2019-8190-t-16-12-2019> (Erişim Tarihi: 22.06.2021).

¹²⁴ Demirbaş, s.670.

CMK'nın 171. maddesi uyarınca verilen "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararından farklıdır. CMK'nın 171. maddesindeki kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında Cumhuriyet savcısına takdir hakkı verilmiş, şartları varsa bazı suçlarda kamu davası açabileceği gibi, kamu davasının açılmasının ertelenmesine de karar verebilir. TCK 191/2. fıkrasına göre ise kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma veya kullanma şüpheli hakkında ise kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmek zorunludur.”¹²⁵

ifadeleri ile şüphelinin itiraz hakkına dayanak olarak, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesinin zorunlu olması bağlamında Cumhuriyet savcısının takdir hakkı bulunmamasına vurgu yapmıştır.

Son olarak 5271 sayılı CMK'nın uzlaştırma kurumunu düzenleyen 213. maddesinin 19. fıkrasında “*Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir*” hükmüne yer verilmektedir. Dolayısıyla uzlaşma kapsamındaki suçlar yönünden borcun ifasının ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde 5271 sayılı CMK madde 171’de ifade bulan şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmektedir. Ancak kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin denetim süresi dikkate alındığında belirlenecek edimin taksitli olması halinde, süresinin denetim süresiyle sınırlı olarak kararlaştırılması gerektiğini değerlendirmekteyiz. Zira denetim süresinin son bulmasının ardından

¹²⁵İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 17. Ceza Dairesi 2018/419 Esas, 2019/621 Karar, 27.3.2019 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/izmir-bam17-cd-e-2018-419-k-2019-621-t-27-3-2019> (Erişim Tarihi: 22.06.2021).

verilecek kovuşturmayaya yer olmadığı kararı faili bağlayıcı herhangi bir husus kalmayacak, bu durum ise kararlaştırılan edimin yerine getirilmesini engelleyebilecektir.

III. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI VERİLEBİLECEK EVRE

Ceza yargılamasının evrelerine bakacak olursak, temel olarak soruşturma evresi ve kovuşturma evresi olmak üzere iki evre vardır. Her evrenin başlangıç noktası, alınması gereken önlemler ve bitişini sağlayan hususlar kanunda açıkça belirtilmiştir. Soruşturma evresi, suç şüphesinin öğrenilmesi ile başlar ve iddianamenin kabulü ile sona erer¹²⁶. Savcı, ihbar veya başka bir şekilde suç işlendiği izlenimi uyandıran bir durumu öğrenmesi ile birlikte kamu davası açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için kolluk görevlileri aracılığı ile şüpheli lehine ve aleyhine delillerin toplanmasını sağlayan ve dava açma yetkisini kendinde bulunduran tek yetkili makamdır¹²⁷. Nitekim Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2013/31508 Esas, 2016/2966 Karar, 04.04.2016 tarihli ilamında:

*“CMK'nın 171. maddesinde Cumhuriyet Savcısının kamu davasını açıp açmayabileceği hususuna yer verilmiştir. Yani her durumda dava açma yetkisi Cumhuriyet Savcısında bulunmaktadır. ...Usulüne uygun olarak tanzim edilen iddianame ile açılan kamu davası, bir suç için yargılamanın başlayabilmesini sağlayan dava şartıdır.”*¹²⁸

¹²⁶ 5271 sayılı CMK m.2.

¹²⁷ 5271 sayılı CMK m.160.

¹²⁸ Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2013/31508 Esas, 2016/2966 Karar, 04.04.2016 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/6-ceza-dairesi-e-2013-31508-k-2016-2966-t-4-4-2016> (Erişim Tarihi: 22.06.2021).

ifadeleri ile bu hususu ortaya koymaktadır.

Soruşturma evresinde toplanan deliller ve yapılan incelemeler sonucunda kamu davası açılabilmesi için yeterli şüphe düzeyine ulaşılması halinde savcılık iddianame hazırlar veya savcı, yeterli şüpheyeye rağmen kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilir. Dolayısıyla kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için soruşturma evresinin tamamlanmış olması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken husus “yeterli şüphe” kavramından ne anlaşılması gerektiğidir.

Şüphe, bir olayla ilgili belirsizlik duygusu olup her şeyden önce insani bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu yaklaşım, kişinin genel yaşam deneyimleri nedeniyle olaylara karşı aldığı öznel tutumu temsil eder. Bu yönüyle şüphe olgusu ceza soruşturması için önemli olup birçok farklı ceza muhakemesi kurumunun da temelini teşkil etmektedir. Şüphe dereceleri ise, maddi gerçekliğin ne olduğu konusundaki belirsizlik seviyelerini ifade etmektedir.¹²⁹

Örneğin yalın olarak “şüphe”, şüphenin derecelendirilmesinde en alt derecesidir. Doktrinde “başlangıç şüphesi” olarak da adlandırılmaktadır.¹³⁰ Soruşturmanın başlatılabilmesi için aranan basit şüphe, daha kuvvetlenerek, yoğunluğu artarak artık yargılama neticesinde sanığın mahkum olma ihtimali, beraat etme ihtimaline oranla ağır basar duruma geliyorsa burada yeterli şüpheden bahsedilebilecektir¹³¹. Bir başka ifade ile mevcut deliller ile bir mahkumiyet kararının verilmesi orta yoğunlukta muhtemel olması durumu yeterli şüphe olarak ifade edilir. Zira yeterli şüphenin oluşması için bunu haklı

¹²⁹Özkan, G.: **Öğreti ve Uygulamada İddianame ve İddianamenin İadesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.117-118.

¹³⁰Artuk/ Yenidünya, Erteleme, s.71.

¹³¹Centel/Zafer, s.83.

gösterecek delil, emare ve olgulara ihtiyaç duyulacaktır.¹³² Nitekim Yargıtay 18. Ceza Dairesi 2017/4819 Esas, 2017/15005 Karar, 18.12.2017 tarihli emsal kararında:

“CMK’da ise şüphe kavramının basit şüphe, makul şüphe, yeterli şüphe ve kuvvetli şüphe gibi derecelerine yer verildiğini görmekteyiz. Bu derecelendirilmiş şüphe kavramları, delillerin ortaya çıkardığı kavramlardır. Deliller şüpheyi kuvvetlendirecek ya da zayıflatacaktır. ...Soruşturmanın başlatılabilmesi için aranan basit şüphe, daha kuvvetlenerek, yoğunluğu artarak artık yargılama neticesinde sanığın mahkum olma ihtimali, beraat etme ihtimaline oranla ağır basar duruma geliyorsa burada yeterli şüpheden bahsedilebilecektir. Diğer bir söyleyişle, mevcut delillerle bir mahkumiyet kararının çıkması orta yoğunlukta muhtemel olması durumu yeterli şüphe olarak tarifienebilir.”¹³³

ifadeleri ile lekelenmeme hakkını ortaya koymaktadır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için bir başka durum ise, kovuşturma evresinde suçun niteliğinde farklılık meydana gelmesidir. Zira kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçları içermektedir¹³⁴. Ancak savcı, soruşturma konusu suça ilişkin farklı bir hukuki nitelikle iddianame düzenlemiş, mahkemece bu iddianame kabul edilmekle birlikte

¹³² Gökcan H.T.: “Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Yargıtay Uygulaması”, **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara, 2012/1, s. 195-197.

¹³³ Yargıtay 18. Ceza Dairesi 2017/4819 Esas, 2017/15005 Karar, 18.12.2017 tarihli karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/18-ceza-dairesi-c-2017-4819-k-2017-15005-t-18-12-2017> (Erişim Tarihi: 21.06.2021).

¹³⁴ 5271 sayılı CMK m.171/2.

suçun niteliğinin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kapsamına girdiği anlaşılması halinde durma kararı verilecektir.¹³⁵

Nitekim 5721 sayılı CMK'nın 223/1. maddesine göre,

“...duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür” ve aynı maddenin 8. fıkrasına göre *“Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir.”*

Yargıtay 10. Ceza Dairesi de benzer yönde vermiş olduğu 2018/3560 Esas, 2018/6557 Karar, 01.10.2018 tarihli emsal kararında:

“...her ne kadar somut olayda sanık hakkında açılmış kamu davasının ertelenmesine karar verilmiş ise de; 5237 sayılı Kanun'un 191/3. maddesindeki “Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.” şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere,

¹³⁵ 5271 sayılı CMK m.223/8: *“Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir”.*

cezalandırılmasına ilişkin HÜKMÜN KALDIRILMASINA, B) CMK'nun 223/8. maddesi 2. cümlesi uyarınca kovuşturma şartı gerçekleşmediğinden ve gerçekleşme ihtimali bulunmakla, kovuşturma şartının gerçekleşmesini beklemek üzere sanık hakkındaki KAMU DAVASININ DURMASINA,...oybirliğiyle karar verildi.”¹³⁷

ifadeleri ile durma kararının kovuşturma şartına ilişkin hukuki dayanağı ortaya koymuştur.

Diğer taraftan TCK m.191/2 hükmü hariç olmak üzere, CMK m.171/2 kapsamında kamu davasının ertelenmesine karar verme şartları oluşmasına rağmen Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenerek kamu davası açılması halinde, erteleme kararı verilmemesine ilişkin nedenlere iddianamede yer verilip verilmeyeceği uygulamada sıklıkla itiraz ve yargılama konusu yapılmaktadır. Oysa iddianamede bulunması gereken unsurları belirleyen 5271 sayılı Kanun'un 170. maddesinde, tartışma konusu takdir yetkisinin neden kullanılmadığının açıklanmasına ya da gerekçelendirilmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim Yargıtay 4. Ceza Dairesi 2020/19828 Esas, 2021/1191 Karar, 18.1.2021 tarihli ilamında:

“5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 1'nci maddesinde, kanun koyucu, kanunun kapsamını; ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenlemek şeklinde belirtmiştir. Ceza yargılaması içerisinde iddia faaliyetini yürüten savcılık makamını ülkemizde Cumhuriyet başsavcılıkları temsil etmektedir. Cumhuriyet savcısının

¹³⁷ Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 2018/2213 Esas, 2019/646 Karar, 03.04.2019 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/bursa-bam3-cd-e-2018-2213-k-2019-646-t-3-4-2019> (Erişim Tarihi: 21.06.2021).

soruşturma aşamasındaki bazı görev ve yetkileri de CMK'nın 160 vd maddelerinde düzenlenmiştir. CMK'nın 170/2. maddesine göre “soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluştuyorsa; Cumhuriyet savcısı bir iddianame düzenler” şeklindeki düzenlemeden, Cumhuriyet savcısının yaptığı soruşturma neticesinde çıkardığı sonuçlardan birinin iddianame düzenlemek olduğu anlaşılmaktadır. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcının çıkarabileceği bir diğer sonuç olan, “Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi” müessesesi de 7188 sayılı Kanun’la değişik CMK’nın 171/2. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre: “Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören veya şüpheli, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir.” şeklindeki düzenleme ile Cumhuriyet savcısına kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesine başvurmada takdir hakkı tanınmıştır. Ancak, Kanun, bu müesseseye başvurulmaması durumunda bunla ilgili bir karar verileceği veya bu durumun ayrıca iddianamede gerekçelendirileceği yönünde bir düzenleme getirmemiştir”¹³⁸

ifadeleri ile ertelenme kurumuna başvurulmamasının gerekçesiz olabileceğine, bu durumun iddianamenin iadesi sebebi kabul edilemeyeceğine vurgu yapılmıştır.

¹³⁸ Yargıtay 4. Ceza Dairesi 2020/19828 Esas, 2021/1191 Karar, 18.1.2021 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/4-ceza-dairesi-e-2020-19828-k-2021-1191-t-18-1-2021> (Erişim Tarihi: 21.06.2021).

Benzer bir kararında Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2018/1971 Esas, 2019/4554 Karar, 11.11.2019 tarihli ilamında:

“CMK’nın 174. maddesinde iddianamenin iadesi müessesesi düzenlenmiştir. Bu kurumla, kamu davasının açılmasından evvel kanuni şartları taşımayan, yeterli bilgileri içermeyen ve hatalı düzenlenen iddianamelerin bir nevi süzgeçten geçirilip filtrelenerek yargının faaliyetinin hızlandırılması, makul sürede yargılamanın gerçekleştirilmesi, gereksiz davaların önüne geçilmesi, lekelenmeme hakkının korunması amaçlanmaktadır. CMK’nın 174. maddesinde iddianamenin iadesi sebepleri sınırlı sayıda gösterilmiştir. Bu sebepler dışında iddianamenin iade edilmesi ceza adalet sistemimizde kabul edilmemiştir. CMK’nın 171/2. maddesi uyarınca şartlarını taşımasına rağmen kamu davasının açılmasının ertelenmemesine başvurulmamasının gerekçesinin iddianamede gösterilmemesi iddianamenin iadesi sebebi olarak gösterilmemiştir.”¹³⁹

ifadeleri ile yüksek mahkeme, erteleme kurumuna başvurulmamasının gerekçesinin iddianamede gösterilmemesinin iddianamenin iadesi sebebi olarak kabul edilemeyeceğine vurgu yapmaktadır.

Nitekim “*takdir hakkı*” bakımından tartışılan Sulh Ceza Hakimliği itiraz incelemesi de “*ertelenmeme*” kararına yönelik değil “*ertelenme*” kararına yönelik şekli şartlara uygunluğun incelendiği bir itirazdır. Dolayısıyla savcılık makamının kurumun uygulanmaması hususundaki takdir hakkının denetlenmediği dikkate alındığında, gerekçesiz olabileceğine ilişkin Yargıtay görüşünün de CMK 170. madde çerçevesinde hukuka uygun olduğu kanaatinde olmakla birlikte, takdir hakkının keyfi kullanılmaması gerektiği

¹³⁹ Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2018/1971 Esas, 2019/4554 Karar, 11.11.2019 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/6-ceza-dairesi-c-2018-1971-k-2019-4554-t-11-11-2019> (Erişim Tarihi: 21.06.2021).

açıktır. Her ne kadar savcının takdir hakkı bulunsa da bu takdir hakkı kullanılırken keyfiyete yer verilmemesini ve bu hususun esasa yönelik olarak incelenmesini sağlamayı amaçlayan bir denetim mekanizmasının öngörülmesi gerektiği kanaatindeyiz.

IV. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ SÜRESİ

CMK 171/2 düzenlemesine göre Cumhuriyet savcısının, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebileceği süre beş yıldır. Diğer taraftan Çocuk Koruma Kanunu madde 19/1 düzenlemesi gereğince bu süre, on sekiz yaşından küçükler yönünden üç yıldır.

Ayrıca erteleme süresi içinde şüphelinin, kasıtlı bir suçtan mahkûm edilmesi halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılacak ve artık iddianame düzenlenerek kamu davası açılacaktır. Bununla birlikte kasıtlı bir suçtan mahkûmiyet kararının kesinleşmesi gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalı olmakla birlikte ağırlık kazanan görüş kararın kesinleşmiş olması gerektiği yönündedir.

Zira gerek “suçsuzluk karinesi”, gerekse bu kararın bozulma ihtimali dikkate alındığında, kasıtlı bir suçun işlenmesi nedeniyle şüpheli hakkında verilen ceza mahkûmiyeti kararı kesinleşmeden, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılarak iddianame düzenlenmesi hukuka uygun görülmemektedir.¹⁴⁰ Buna karşın Yargıtay 18. Ceza Dairesi 2016/6836 Esas, 2016/14645 Karar, 21.9.2016 tarihli kararında:

“Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler, gerekçe içeriğine göre ve Yerel Mahkemece, Marmaris Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen ‘kamu davasının

¹⁴⁰ Hakeri, /Ünver, s. 1327 Aksi yönde görüş için bkz. Demirbaş, s.708.

açılmasının ertelenmesi’ kararı ile ilgili olarak CMK’nın 171/4. maddesi gereğince işlem yapılmak üzere Marmaris Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunulabileceği öngörülerek yapılan incelemede; Sanıklara yükletilen göçmen kaçakçılığı eylemleriyle ulaşılan çözümü haklı kılıcı zorunlu öğelerin ve bu eylemlerin sanık tarafından işlendiğinin Kanuna uygun olarak yürütülen duruşma sonucu saptandığı, bütün kanıtlarla aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların temyiz denetimini sağlayacak biçimde ve eksiksiz sergilendiği, özleri değiştirilmeksizin tartışıldığı, vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı; Eylemlerin doğru olarak nitelendirildiği ve Kanunda öngörülen suç tipine uyduğu anlaşılmış.”¹⁴¹

ifadeleri ile yerel mahkemenin mahkûmiyet yönündeki kararının “*kamu davasının açılmasının ertelenmesi*” kararını veren Cumhuriyet savcılığına ihbar için yeterli olduğu yönünde hüküm kurmuştur. Ancak söz konusu karara “suçsuzluk karinesi” bağlamında katılmamaktayız.

Bununla birlikte CMK madde 253/19 hükmüne göre ertelenme kararının ardından uzlaşmaya ilişkin şartların yerine getirilmemesi halinde kasıtlı suç işleme şartına bakılmaksızın kamu davasının açılacaktır.

Erteleme süresinin başlangıç tarihi ise, kararın ilgilisine tebliğ edildiği tarihtir. Nitekim Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2016/2364 Esas, 2017/2073 Karar, 25.5.2017 tarihli emsal kararında;

“Dairemizin 05.12.2016 tarihli ve 2015/3983 esas, 2016/3962 sayılı kararında ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, şüphelinin kamu

¹⁴¹ Yargıtay 18. Ceza Dairesi 2016/6836 Esas, 2016/14645 Karar, 21.9.2016 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/18-ceza-dairesi-e-2016-6836-k-2016-14645-t-21-9-2016> (Erişim Tarihi: 22.06.2021).

davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz hakkı bulunduğu cihetle, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına ilişkin 5 yıllık erteleme süresi erteleme kararının şüpheliye tebliğinden itibaren başlayacaktır.

Bu nedenle, somut olayda şüpheli henüz erteleme kararı kendisine tebliğ edilmeden yani 5 yıllık erteleme süresi başlamadan yeni bir uyuşturucu madde kullanma suçundan soruşturma başlatılmış olduğundan, 24.01.2015 tarihli ilk kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan açılan davada TCK'nın 191/4. maddesinde bir "kovuşturma şartı" olarak düzenlenen "erteleme süresi zarfında;...uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma" şartının gerçekleşmediğinin anlaşılması karşısında, mahkemece CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrasının 2. cümlesi gereğince bu şartın gerçekleşmesini beklemek üzere davanın durmasına kararı verilmesi doğru olup, mercii tarafından itirazın reddedilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, "beş yıllık erteleme süresinin erteleme kararının şüpheliye tebliğinden itibaren değil Cumhuriyet Başsavcılığınca erteleme kararı verildiği tarihten itibaren başlayacağı" gerekçesi ile itirazın kabul edilmesi gerektiği yönündeki kanun yararına bozma talebi yerinde olmayıp, reddi gerekmiştir."¹⁴²

ifadeleri ile erteleme süresinin karar tarihinden başlayacağı yönündeki itirazın yerinde olmadığından bahisle sürenin ilgilisine tebliğinden başlayacağına hükmetmiştir.

¹⁴² Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2016/2364 Esas, 2017/2073 Karar, 25.5.2017 tarihli ilamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/10-ceza-dairesi-c-2016-2364-k-2017-2073-t-25-5-2017> (Erişim Tarihi: 22.06.2021).

V. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARINDA ŞÜPHELİNİN İRADESİ

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ile adil yargılanma hakkını çeliştiği üzerinde doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Zira Cumhuriyet savcısının kararı ile uygulanan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, ceza muhakemesini sonlandıran bir işlem olup şüpheli yönünden mahkemeye başvurma hakkı ortadan kalkmaktadır.

Diğer taraftan CMK m.171/2 ve Çocuk Koruma Kanunu 19/2 kapsamında tercihen, TCK 191/2 kapsamında ise zorunlu olarak uygulanan bu işlemde şüphelinin karara riayet koşulları, savcının takdir yetkisi ve şüphelinin karara itiraz hakkı birlikte değerlendirildiğinde adil yargılanma hakkının ihlal edildiği söylemek mümkün değildir.

Zira her ne kadar şüphelinin doğrudan rızası aranmamakta ise de bu durum şüphelinin irade gösteremeyeceği ve karara uymak mecburiyetinde olduğu anlamına gelmemektedir. Şüpheli mağdurun ya da kamunun zararını gidermek yerine pasif bir davranış izlemek suretiyle kamu davası açılmasını sağlayabilmektedir.

Öte yandan 5560 Sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”un kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna ilişkin bir kısım maddelerinin, Anayasa'nın “Hak Arama Hürriyeti”ni düzenleyen 36. maddesine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “adil yargılanma hakkı”nı düzenleyen 6. maddesine aykırı olduğu gerekçesi ile açılan iptal davasında Anayasa Mahkemesi 2007/14 Esas, 2009/48 Karar, 12.03.2009 tarihli ilamında:

“Suç ve suçlulukla mücadele konusundaki yasal düzenlemeler Anayasal ilkelere aykırı olmamak koşuluyla yasa koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Yasa koyucu, ülkenin koşulları, toplumsal

ihtiyaçlar ve uygulamalardaki aksaklıkları dikkate alarak, hangi eylemlerin suç sayılarak cezalandırılacağını, hangi eylemler için ne tür cezalar verileceğini, bu suçlarla ilgili takip yöntemlerinin nasıl olacağını belirleme yetkisine sahiptir. Suç teşkil eden her eylemin mutlaka ceza yaptırımı ile karşılanması, cezanın suçtan zarar görenin tatmin aracı olarak kullanılması eski hukuk anlayışlarında kabul edilmesine karşın, çağdaş gelişim her suçlunun hemen bir ceza yaptırımı ile karşılanması yerine, topluma karşı sorumluluklarını gözden geçirmesine olanak vermek üzere belirli sürelerle gözetim ve denetimini öngören ve mümkün olduğunca suçtan zarar görenin tatminini de içeren uygulamalara yönelmiş bulunmaktadır. İptali istenilen kuralın da bu yaklaşıma uygun olarak getirildiği anlaşılmaktadır.

Sosyolojik, psikolojik ve hukuki tecrübelerin çoğu zaman salt ceza vermenin toplum açısından beklenen neticenin gerçekleşmesine yetmediğini, tam aksine bir sonucun ortaya çıkmasına yol açtığını, çoğu zaman önemsiz görülebilecek suçlarla ilgili cezai müeyyidelerin daha nitelikli ve yoğun biçimde suç işleme nedeni olabildiğini gözetdiği anlaşılan yasa koyucunun, maddedeki koşulların gerçekleşmesi halinde, suç işleyen kişinin belli bir süre toplumla uyumlu davranmasına bağlı olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesini öngörmesi takdir yetkisi içerisinde. Öte yandan suçtan zarar görenlerin de Cumhuriyet savcısının kararına karşı kanun yoluna başvurmaları mümkün olduğundan hak arama özgürlüğünün engellendiğinden söz edilemez. Açıklanan nedenlerle,

iptali istenilen kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir...”¹⁴³

gerekçesi ile iptal başvurusunun reddine karar verilmiştir.

¹⁴³ 25.06.2009 tarih 27269 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 2007/14 Esas, 2009/48 Karar, 12.03.2009 tarihli ilamı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ SONUÇLARI

I. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARINA İTİRAZ

Şüpheli veya suçtan zarar gören CMK m. 171/2 gereğince, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz edebilmektedir. İtiraz süresi, kararın kendilerine tebliğinden itibaren on beş gün olup CMK m. 173'e göre itiraz mercii, kamu davasının ertelenmesi kararını veren Cumhuriyet savcısının görev yaptığı yargı çevresindeki ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer sulh ceza hâkimliğidir.

Suçtan zarar gören tarafından yapılacak itirazda savcının iddianame düzenlemesini gerektiren nedenler ve deliller belirtilir. İtirazı inceleyen sulh ceza hâkimi itiraz talebini haklı görür ise, kararına itiraz edilen savcının görev yaptığı Cumhuriyet başsavcılığından soruşturmanın genişletilmesi talebinde bulunur. Sulh ceza hâkiminin itiraz talebini yerinde görmemesi halinde ise, itiraz nedeniyle oluşan masraflara da itiraz edenin katlanmasına hükmedilerek talep gerekçeli olarak reddedilir ve dosya, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını veren Cumhuriyet savcısına geri gönderilir. Kararına itiraz edilen Cumhuriyet savcısı ise, sulh ceza hâkimi tarafından verilmiş olan itirazın reddine ilişkin kararı şüpheliye ve suçtan zarar gören müştekiye tebliğ eder¹⁴⁴.

¹⁴⁴Töngür, s. 42.

Bununla birlikte, başvuru tarafından “görsel ve işitsel nitelikteki yayın yoluyla hakaret suçu” işlendiği iddiasıyla yapılan şikayet üzerine Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davası açılmasının ertelenmesine karar verilmesinin, Anayasa’nın Başlangıcı ile 10., 17. ve 36. maddelerini ihlal ettiği ileri sürülmüş, ancak Anayasa Mahkemesi 2013/1123 E. 2013/1123 K. 01.11.2013 tarihli ilamında:

“...Başvurucu, şahsına karşı görsel ve işitsel nitelikteki yayın yoluyla hakaret suçu işlendiği iddiasıyla yaptığı şikayet üzerine Cumhuriyet Savcılığınca etkin bir soruşturma yürütülmediğini, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesinin Anayasa’nın Başlangıcı ile 10., 17. ve 36. maddelerini ihlal ettiğini ileri sürmüştür... Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin ‘medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların’ ve bir ‘suç isnadının’ esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“AİHM”) içtihatlarına göre, bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikayetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın”

“istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması halleridir (Perez/Fransa, 47287/99, 12/2/2004, § 70). 4/12/2004 tarih ve 5271

sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair kararın etkileri ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olup hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Başvurucu, suç işlediğini düşündüğü bir üçüncü kişi hakkında soruşturma açılmasını sağlamak amacıyla suç duyurusunda bulunmuş olup, talebi üçüncü kişinin cezalandırılmasıyla sınırlıdır. Başvurucu, üçüncü kişinin fiili nedeniyle medeni haklarına yönelik bir müdahalenin bulunduğunu düşünüyor ve buna ilişkin zararının giderilmesini istiyorsa, hukuk mahkemeleri önünde dava açma imkânı vardır. Sonuç itibarıyla, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve AİHS kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır... Bireylerin maddi ve manevi varlığına üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesinde Devletin pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale” “edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlal iddiasının

dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörölmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için şart olan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez... Başvurucu, şahsına karşı yapılan hakaret nedeniyle sadece cezai kovuşturma yapılması amacıyla suç duyurusunda bulunmuş ancak herhangi bir hukuk davası açmamıştır. Başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak başvurduğu ceza davası yolu, ulaşılabilir, telafi kabiliyetini haiz ve başvurucunun şikayetlerini gidermede makul başarı şansı tanıyan tek başvuru yolu değildir. Hakaretin özel yaşama etkileri ile ilgili olarak hukuk davası açarak da başvurucunun şikayetlerini derece mahkemeleri önünde ileri sürebilmesi ve bu iddialarla ilgili olarak giderim sağlayabilmesi mümkündür. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak hukuk davası açma yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının 'başvuru yollarının tüketilmemesi' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir... Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının gösterilmesi gerekir. Somut olayda başvuru benzer bazı olaylarda ceza davası açıldığından bahisle kendisinin ayrımcılığa uğradığını dile getirmiş fakat hangi nedene dayalı olarak kendisine farklı muamelede bulunulduğuna ilişkin olarak herhangi bir "beyanda bulunmamıştır. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk,

cinsiyet, din, dil vb. ayırımı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvuru sözünü ettiği benzer olaylar ile kendi durumunun aynı olduğunu ortaya koyamadığı gibi kendisine hangi nedene dayalı olarak ayırmacılık yapıldığına ilişkin de herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Açıklanan nedenlerle, başvuru ihlal iddialarını kanıtlayacak herhangi bir delil ileri sürmediğinden başvurunun bu kısmının ‘açıkça dayanaktan yoksun olması’ nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir...”¹⁴⁵

ifadeleriyle başvuru Anayasa’nın 36, 17 ve 10 maddelerinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

CMK m.171/2 düzenlemesine göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itirazın reddedilmesinden sonra dosyaya kazandırılan yeni bir delile dayanarak kamu davası açılabilmesi için, itiraz üzerine değerlendirme yapan sulh ceza hâkiminin bu kez “*kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kaldırılmasına*” karar vermesi gerekmektedir. Sulh ceza hâkiminin erteleme kararını kaldırması üzerine Cumhuriyet savcısı artık iddianame düzenlemek zorundadır. Bununla birlikte bu prosedür, yeterli şüphe eksikliği nedeniyle “*kovuşturmaya yer olmadığı kararı*”nın verildiği durumlarda da uygulama alanı bulacaktır¹⁴⁶. 2017 tarihli 680 sayılı KHK’nın 10 ve 11 maddeleri ile yeterli şüphe eksikliği nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verileceği durumlarda da itirazın reddedilmesi ile kamu davası açılabilmesi için yeni bir delilin varlığı ve sulh ceza hakiminin kararı gerekecektir.

¹⁴⁵ 02.10.2013 tarih 28808 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesi’nin 2013/1123 Esas, 2013/1123 Karar, 01.11.2013 tarihli ilamı.

¹⁴⁶ Yenisey/ Nuhoglu, s.683.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz yolu hususunda 7188 sayılı Kanun değişikliği öncesinde itiraz hakkı yalnızca “suçtan zarar görene” tanınmış olduğundan, özellikle TCK'nın kullanmak için uyuşturuğu madde bulundurma suçunu düzenleyen 191. maddesi nedeniyle hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen şüpheliler yönünden itiraz konusunda açık hüküm bulunmaması sebebiyle uygulamada sorunlar yaşanabilmekteydi.

Ancak şüphelinin TCK m.191 kapsamında verilen erteleme kararına itirazının reddi üzerine kamu yararına bozma talebi ile uyuşmazlıklar önüne gelen Yargıtay, vermiş olduğu emsal kararlar ile CMK m. 171/2'de “suçtan zarara görene” tanınan itiraz hakkının kıyas yoluyla şüpheliye de uygulanabileceğine karar vermiştir. Bu yönde Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2017/2883 Esas, 2018/1372 Karar, 26.3.2018 tarihli emsal ilamında:

“TCK'nun 191. maddesinin 2. fıkrası gereğince verilen "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararı, CMK'nun 171. maddesinde yer alan "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararından farklı olduğundan, adil yargılama ilkesi ve suçsuzluk karinesi gereğince, CMK'nun 171. ve 173. maddelerinde suçtan zarar gören için tanınan "kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz" hakkıyla ilgili hükümlerin, TCK'nun 191. maddesinin 2. fıkrası kapsamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına karşı "şüpheli" için de kıyas yolu ile uygulanması gerekmekte olup; "kullanmak için uyuşturuğu madde bulundurma" suçundan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından TCK'nun 191. maddesinin 2. fıkrası kapsamında verilen "kamu davasının açılmasının

ertelenmesine" ilişkin karara, şüphelinin itiraz hakkının bulunduğu kabul edilmelidir.”¹⁴⁷

ifadeleri ile şüphelinin de itiraz hakkı bulunduğunu ortaya koymuştur.

7188 sayılı Kanun ile değiştirilen CMK m.171/2 hem “*suçtan zarar görene*” hem de “*şüpheliye*” itiraz hakkı tanıyarak söz konusu karışıklığı ortadan kaldırmıştır. Gerçekten de 2019 tarihli bu düzenleme “*adil yargılanma hakkı*” ve “*suçsuzluk karinesi*” hükümleri çerçevesinde ele alındığında, hukuka uygun bir düzenleme olduğu açıktır.

Zira her ne kadar şüpheli kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için zararı gidermekte ise de bu durum suçu kabul anlamında bir ikrar vasfı taşımayıp şüphelinin vicdani kanaati çerçevesinde zararı giderme yoluna gitmiş olması da mümkündür. Dolayısıyla bu husus beş yıllık bir denetim süresi boyunca şüphelinin üzerinde haksız olduğunu değerlendirdiği yükümlülöklere itiraz hakkını ortadan kaldırmamalıdır¹⁴⁸.

II. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ DENETİMİ

A. Erteleme Süresi

CMK m. 171/4 düzenlemesi gereğince kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının şüpheliye tebliğı ile başlayan 5 yıllık erteleme süresi boyunca failin kasten yeni bir suç işlememesi halinde soruşturma hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir. Çocuklar bakımından ise

¹⁴⁷ Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2017/2883 Esas, 2018/1372 Karar, 26.3.2018 tarihli ilam için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/1-ceza-dairesi-c-2017-2883-k-2018-1372-t-26-3-2018> (Erişim Tarihi: 21.06.2021).

¹⁴⁸Centel/ Zafer, s.462.

erteleme süresi üç yıl olarak uygulanmaktadır. Şüphelinin erteleme süresinde taksirli bir suç işlemesi halinde ise kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı bu yeni suçun neticelerinden etkilenmeyecek, erteleme kararı devam edecektir. Bir başka ifade ile yalnızca kasten işlenen suçlar yönünden kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı olumsuz etkilenmektedir. Bu kapsamda suçun kasten işlenmesi yeterli olup kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum edilmiş olmak şart değildir.

Bununla birlikte yine CMK m. 171/4 düzenlemesi gereğince kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilerek geçecek erteleme süresi boyunca dava zamanaşımı duracaktır.

B. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Yerine Getirilmesi

Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararın yerine getirilmesi bakımından herhangi bir şart öngörülmemiştir. Bir diğer ifade ile karar verilip itiraz süresinin de geçmesinin ardından, herhangi bir makam onayına bağlı olmaksın uygulanmaktadır¹⁴⁹.

Diğer taraftan, 5560 sayılı Kanun ile gelen değişiklik öncesi Çocuk Koruma Kanunu'nun 19. maddesinde, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kamu davasının ertelenmesi kararının çocuk mahkemesi hâkimi tarafından da onaylanması şartı bulunmaktaydı. Çocuk mahkemesi hakimi, dosyanın kendisine gelmesine müteakip beş gün içerisinde kararını vermek zorundaydı. Ancak 5560 sayılı Kanun ile gelen düzenleme sonrasında çocuk hâkimi tarafından verilmesi gereken onay mekanizması kaldırılmıştır¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Demirbaş, s.708.

¹⁵⁰ Töngür, s. 204-205.

Diğer taraftan CMK m. 253/19 gereğince uzlaştırma sonucunda verilecek olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında, uzlaştırma tutanağı ile karar altına alınan koşullara uyulması halinde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilecek, soruşturmaya konu suç bakımından tazminat davası açılmayacak, açılmış olan bu tür davalar hakkında ise feragate ilişkin hükümler uygulanacaktır¹⁵¹.

C. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı Yönünden Denetimli Serbestlik Tedbiri

Denetimli serbestlik kurumunun, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile birlikte, genellikle hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya cezanın ertelenmesi kararlarında failin takibine yönelik bir müessese olduğu görülmektedir¹⁵². 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile düzenlenen bu kurum faaliyetleri, yine Kanun'a ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'ne¹⁵³ dayanan denetimli serbestlik ve yardım merkezleri tarafından yürütülmektedir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda m. 104/1 hükmünde:

“Cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psikososyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal

¹⁵¹ Yenisey/ Nuhoglu, s.681; Centel/ Zafer, s.482.

¹⁵² Nursal, N./ Ataç, S.: **Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s. 33.

¹⁵³ 18.04.2007 tarih ve 26497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070418-4.htm> (Erişim Tarihi: 25.06.2021).

araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri kurulur”

ifadesi ile denetimli serbestlik kurumunun amaç ve faaliyetleri ortaya konulmuştur.

Denetimli serbestlik kurumu, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı yönünden incelendiğinde ise, gerek CMK m.171, gerekse ocuk Koruma Kanunu m. 19’da denetimli serbestliğe ilişkin bir düzenlemenin yer almadığı, bununla birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının özel bir görünümü olan “*kullanmak için uyυřturucu veya uyarıcı madde bulundurmak*” suçu kapsamında TCK m.191/3’e göre denetimli serbestlik tedbirine yer verildiği görülmektedir.

Diğer yandan “*denetimli serbestlik tedbiri*” olarak bahsedilen tedbirlerin neler olduğu hususunda açık kanun hükmü bulunmamakla birlikte uygulamada “*belli yerlere gitmekten yasaklanma*” ve “*tedavi*” tedbirine hükmedilen yargı kararları yer almaktadır. Öyle ki Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2018/4695 Esas, 2019/1684 Karar, 19.03.2019 tarihli ilamında:

“Sanığın kendisine yüklenen y k ml l klere veya tedavinin gereklerine uygun davranmamakta “ısrar” ettiğinin kabul edilebilmesi için; sanığa tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı için tebligat yapılması, uymaması halinde “ nceki tebligat gereğince başvuruda bulunmadığı, bu tebligat üzerine öngörülen süre içinde de başvurmaması halinde y k ml l klere ve tedavinin gereklerine uymamakta ısrar etmiş sayılacağı” uyarısı ile yeniden

tebligat yapılması, bu tebligata rağmen de başvuruda bulunmadığı takdirde sanık hakkında dava açılması gerekir.”¹⁵⁴

ifadeleri denetimli serbestlik müdürlüğünce hakkında kamu davası açılmasının ertelenmesi kararı verilen faile tebligat yapılmak suretiyle tedavi kurumuna müracaat yükümlülüğünün infazının başlayacağına yer vermiştir.

Bir diğer olayda Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2015/8259 Esas, 2015/3572 Karar, 14.09.2015 tarihli ilamında:

“sanıkların üzerine atılı uyuşturucu madde kullanma fiilinin kanunda suç olarak tanımlanmış olduğu, haklarında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmiş olan sanıkların kendilerine yüklenen yükümlülüklerle uygun davranmamakta ısrar etmesi şartının gerçekleşmediği gerekçesi ile beraat kararı verilemeyeceği, aksi halde uyuşturucu madde kullanmak suçundan bir daha kovuşturma yapılmasının mümkün olmayacağı, bu halde kamu davasının açılması bir şarta (yükümlülüklerle veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etme şartına) bağlanmış olduğundan, mahkemece ısrar şartının gerçekleşmediği kanaatine varılması durumunda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223/8-2. cümlesi uyarınca durma kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde beraat kararı verilmesinde isabet görülmemiştir.”¹⁵⁵

ifadeleri ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kaldırılmasına karar verilebilmesi için tedbire uymamakta “ısrar” şartına vurgu yapmıştır.

¹⁵⁴ Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2018/4695 Esas, 2019/1684 Karar, 19.03.2019 tarihli ilam için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/20-ceza-dairesi-e-2018-4695-k-2019-1684-t-19-3-2019> (Erişim Tarihi: 25.06.2021).

¹⁵⁵ Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2015/8259 Esas, 2015/3572 Karar, 14.09.2015 tarihli ilam için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/20-ceza-dairesi-e-2015-8259-k-2015-3572-t-14-9-2015> (Erişim Tarihi: 25.06.2021).

Bununla birlikte denetimli serbestlik tedbirinin infazı ise, ertelenme kararının faile tebliğ neticesinde itiraz süresinin de geçmesi ile başlamakta olup tebliğe ilişkin husus Çocuk Koruma Konunu kapsamında değerlendirildiğinde veli ya da müdafiiye yapılan tebligatlar usulüne uygun yapılmış kabul edilmektedir.

Nitekim Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2019/9659 Esas, 2020/38 Karar, 13.01.2020 tarihli sayılı kararında:

“Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazına başlanması için gönderilen uyarılı ilk başvuru davetiyesinin şüphelinin babasına tebliğ edildiği ve şüphelinin 19/04/2018 tarihinde Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne müracaat ettiği, burada kendisine ve babasına yazılı olarak yükümlülüklerinin tebliğ edildiği, yükümlülüklerini ihlal etmekte ısrar etmesi halinde hakkında kamu davası açılacağına ihtar edildiği, ancak tedbirin infazı esnasında 08/08/2018 tarihinde yükümlülüklerine aykırı davranması üzerine 11/09/2018 tarihinde bizzat kendisine meşruhatlı uyarı müzekkeresi tebliğ edildiği, yapılan bu uyarıya rağmen de 05/11/2018 tarihinde tekrar yükümlülüklerine aykırı davrandığı, anlaşılmıştır.

Bu hali ile 2 kez uyarılmasına rağmen 2 defa yükümlülüklerini ihlal ettiği görüldüğünden, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrası uyarınca sanığın cezalandırılması isteğiyle açılan davada "kovuşturma şartı" olan "ısrar koşulu"nun gerçekleştiği, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının varsa vekil veya somut olayda olduğu gibi CMK'nın 150. maddesi uyarınca görevlendirilmiş olan müdafiiye tebliğ edilmesinin yasaya uygun ve yeterli olduğu, itiraz hakkının müdafii tarafından da kullanılabileceği anlaşıldığından, yargılamaya devam olunarak esas hakkında bir karar verilmesi gerekirken, kamu

davasının durmasına karar verilmesi yasaya aykırı olup kanun yararına bozma talebi yerinde görülmüştür”¹⁵⁶.

ifadeleri ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının veli veya varsa müdafie yapılmış olması usulüne uygun kabul edilmektedir.

Bununla birlikte tebliği neticesinde failin, 10 gün için denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi beklenmektedir. Aksi halde tedbire uymamakta “ısrar” durumu gerçekleşecek ve denetim dosyası kapatılarak savcılığa iade edilecektir. Dosyaynın kapatıldığına ilişkin kararı aran savcılık ise, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kaldırılmasına karar vererek iddianame tanzim edecektir. Nitekim Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 2016/2169 Esas, 2016/8768 Karar, 21.12.2016 tarihli kararında:

“denetimli serbestlik müdürlüğünce sanığa 10 gün içerisinde müracaat edilmesine ilişkin ihtarlı davetiye çıkartıldığı ve tebligatın usulüne uygun olarak yapıldığı, sanığın anılan dosyada denetimli serbestlik yükümlülüklerini yerine getirmemekte ısrar ettiğinin kabulü gerekeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223. maddesi uyarınca bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair kararın aynen infazına, esasın bu şekilde kapatılmasına dair karar tesisinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 sayılı CMK’nın 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması”¹⁵⁷

¹⁵⁶ Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2019/9659 Esas, 2020/38 Karar, 13.01.2020 tarihli ilam için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/10-ceza-dairesi-e-2019-9659-k-2020-38-t-13-1-2020> (Erişim Tarihi: 20.07.2021).

¹⁵⁷ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 2016/2169 Esas, 2016/8768 Karar, 21.12.2016 tarihli ilam için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/9-ceza-dairesi-e-2016-2169-k-2016-8768-t-21-12-2016> (Erişim Tarihi: 20.07.2021).

ifadeleri Denetimli Serbestlik Müdürlüğünce yapılacak tebliğ ile 10 gün içinde müracaat edilmeme halinde denetim tedbirinin ihlal edilmiş kabul edileceğinin ihtarının gerektiğine karar verilmiştir.

III. KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARAR VERİLMESİ

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ile birlikte, yetişkinler yönünden CMK m. 171/2 hükmüne göre uygulanan beş yıllık denetim süresinin, çocuklar yönünden ise Çocuk Koruma Kanunu m. 19/1 hükmüne göre uygulanan üç yıllık denetim süresinin şüpheli tarafından yükümlülüklerle uyularak geçirilmesi ile kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir¹⁵⁸.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu hem mağdurun zararın giderilmesi hem de şüphelinin ıslah edilmesi amacına hizmet etmesi nedeniyle erteleme süresi içerisinde fail kasıtlı olarak yeni bir suç işlemediğinde hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecek ve bu sayede fail kurumun öngördüğü şartları yerine getirmek suretiyle ceza kovuşturmasıyla muhatap olmayacaktır¹⁵⁹.

IV. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ KALDIRILMASI VE KAMU DAVASININ AÇILMASI

Denetim süresi içinde şüpheli tarafından kasten işlenen bir suç nedeniyle hüküm verilmesi halinde hakkında verilmiş olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ortadan kalkacak ve kamu davası

¹⁵⁸ Centel/Zafer s. 461.

¹⁵⁹ Meraklı, s. 154.

açılacaktır.¹⁶⁰Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı hakkında “*düşme*” kararı verilebilmesi için bu mahkûmiyet hükmüne ilişkin kararın kesinleşmesi gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalı olmakla birlikte ağırlık kazanan görüş kararın kesinleşmiş olması gerektiği yönündedir. Zira gerek “*masumiyet karinesi*”, gerekse bu kararın bozulma ihtimali birlikte değerlendirildiğinde, ceza mahkûmiyeti kararı kesinleşmeden, kamu davasının ertelenmesi kararının düşmesine karar verilmesi hukuka uygun görülmemektedir. Buna karşın doktrinde düşme kararı verilmesi için mahkûmiyet hükmüne ilişkin kararın kesinleşmesine gerek bulunmadığı yönünde görüşler de bulunmaktadır¹⁶¹.

Benzer yönde CMK m. 253/19 hükmüne göre de uzlaştırma sonucu verilen kamu davasının ertelenmesi kararlarında şüphelinin uzlaştırmaya ilişkin yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmemesi halinde, şüphelin herhangi bir kasıtlı suç işleyip işlemediği dikkate alınmaksızın kamu davasının açılmasına karar verilecektir.¹⁶²

V. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI YÖNÜNDEN MÜSADERE TEDBİRİ

Müsadere, yalnızca kasten işlenen suçlar yönünden suçlunun mal varlığına devlet tarafından el konulması şeklinde gerçekleşen bir güvenlik tedbiri olup mülkiyet hakkına müdahale niteliği taşıdığından ceza muhakemesi hukukunda hassas ve önemli bir tedbir çeşididir¹⁶³. TCK’nın 54. maddesi eşya müsaderesini, 55. maddesi ise kazanç müsaderesini

¹⁶⁰ Töngür, s. 205.

¹⁶¹ Demirbaş, s. 708.

¹⁶² Centel/ Zafer, s. 461.

¹⁶³ Artuk, M.E./ Gökçen, A./ Alşahin, M.E./ Çakır, K.: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.974

düzenlemekte olup taksirli suçlar yahut kabahatler yönünden müsadere tedbirinin uygulanması mümkün değildir. Ayrıca kasten işlenmiş bir suç nedeniyle müsadere kararının verilebilmesi için, eşyanın suçun işlenmesinde kullanılmış veya suçun işlenmesi amacına tahsis edilmiş ya da suçun işlenmesi neticesinde ortaya çıkmış olması gerekmektedir¹⁶⁴. Bununla birlikte müsadere tedbiri uygulanabilmesi için, müsadere konusu eşyanın iyi niyetli üçüncü kişilere de ait olmaması ve TCK m. 54/3 gereğince işlenen suçla kıyaslandığında hakkaniyete aykırı sonuç da doğurmaması gerekmektedir.

Müsadere tedbiri, mahkemece kovuşturma evresinde hükümle birlikte verilen bir tedbir olup bu nedenle soruşturma evresinde verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı yönünden incelenmesi gerekmektedir. Zira kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği sırada müsadereye karar verecek makam ve müsaderenin ne şekilde uygulanacağı önem teşkil etmektedir.

Bu hususta Yargıtay Ceza Genel Kurulu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte uyguladığı müsadere tedbiri hakkında 2014/66 Esas, 2014/365 Karar, 11.07.2014 tarihli ilamında:

“Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olması nedeniyle hükmün henüz hukuken varlık kazanmaması ve beş yıllık denetim süresi göz önünde bulundurulduğunda, hak kayıplarına neden olunmasının önüne geçilebilmesi amacıyla, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen durumlarda, TCK'nun 54/4. maddesinde belirtilen üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşyalar hariç olmak üzere, müsadereye konu eşyanın denetim süresi içerisinde ve gerektiğinde

¹⁶⁴ Koca/ Üzülmöz, s. 627.

belirlenecek şartlar dahilinde yediemin sıfatıyla sanığa teslimine karar verilip verilemeyeceği hususu da ayrıca yerel mahkemelerce değerlendirilmelidir.

Bu bilgiler ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Yerel mahkemece sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olup, bu karar itiraz kanun yoluna tabi olduğundan, hükmün parçası olan müsadere kararının da itiraz kanun yoluna tabi olması gerekmektedir.

Dolayısıyla yerel mahkemece müsadere kararının temyiz kanun yoluna tabi olduğuna karar verilmesi ve Özel Dairece de temyiz isteminin kabulü ile müsadere yönünden sınırlı inceleme yapılması usul ve kanuna aykırıdır.

Bu itibarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne, Özel Daire bozma kararının kaldırılmasına, sanığın inceleme istemi itiraz mahiyetinde olduğundan, itiraz merciince gerekli incelemenin yapılması amacıyla dosyanın incelenmeksizin mahalline gönderilmesine karar verilmelidir.”¹⁶⁵

ifadeleri ile müsadereye konu edilen eşyanın denetim süresi içerisinde ve gerektiğinde belirlenecek koşullar dahilinde yedi emin sıfatıyla sanığa teslim edilip edilmeyeceğinin itiraz makamınca değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun bu emsal ilamı kamu davasının açılmasının ertelenmesi tedbiri yönünden ele alındığında, soruşturma son bulurken kovuşturma evresine geçilmemesi sebebi ile müsadere konusunda

¹⁶⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2014/66 Esas, 2014/365 Karar, 11.07.2014 tarihli karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2014-66-k-2014-365-t-11-7-2014> (Erişim Tarihi: 25.06.2021).

karar verecek makamın sulh ceza hâkimi olması gerektiği değerlendirilmektedir.

VI. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARININ KAYDEDİLMESİ

Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar CMK m.171/5 gereğince kendilerine özgü bir sisteme kaydedilir. Dolayısıyla bu kararlar yalnızca savcı, hâkim veya mahkemenin talebi ile ve adli bir soruşturma ya da kovuşturma söz konusu olması halinde değerlendirme üzere talep edilebilir¹⁶⁶. Bu anlamda ilgili karar yalnızca savcılık ve yargı makamlarının görebileceği bir sicilde kayıt altına alınmaktadır. Dolayısıyla her ne kadar kaydın yapıldığı sistem adli sicil benzeri bir özgü sicil olsa da gizlilik yönünden yüksek dereceli olup şüphelinin lekelenmeme hakkı yasal olarak bu yolla teminat altına alınmakta, şüphelinin rahatsız olacağı bir durumun ortaya çıkması ve karardan umulan faydanın zaafa uğraması engellenmektedir¹⁶⁷.

VII. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin internet arşivi incelendiğinde 2018-2020 arasındaki verilerin altı aylık periyotları içerecek şekilde yayımlandığı görülmektedir.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Centel/ Zafer, s.461-462; Demirbaş, s.708.

¹⁶⁷ Yenisey/ Nuhoglu, s.692.

¹⁶⁸ Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Daire Başkanlığı verileri için bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/OrtaDetay/kamu-davasinin-acilmasin-ertelenmesine-iliskin-istatistikler> (Erişim Tarihi, 25.06.2021).

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu veriler incelendiğinde Türkiye genelinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen suç sayılarının 01.01.2018- 30.06.2018 tarihleri arasında 32.278, 01.07.2018- 31.12.2018 tarihleri arasında 35.030, 01.01.2019- 30.06.2019 tarihleri arasında 34.902, 01.07.2019- 31.12.2019 tarihleri arasında 58.250, 01.01.2020–30.06.2020 tarihleri arasında 77.059 olduğu görülmektedir¹⁶⁹.

Dolayısıyla takdir yetkisinin kullanımda çekimser davranılan bu kurumun uygulanmasında, yıllara göre gerek kapsam dahilindeki suç sayısının genişletilmesi gerekse mahkemelerin iş yükü dikkate alınarak artış gösterildiği görülmektedir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen dosyalarda yer alan şüpheli ve suça sürüklenen çocuk sayıları incelendiğinde ise Türkiye genelinde 01.01.2020- 30.06.2020 tarihleri arasında 68.476 şüpheli karşısında 2.097 suça sürüklenen çocuk hakkında bu kurumun uygulandığı görülmektedir¹⁷⁰. Suça sürüklenen çocuk hakkında uygulanma sayısının düşük olması ise Türkiye'de yaş gurubu olarak yetişkin suçluluğu oranının daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

01.01.2020-30.06.2020 tarihleri arasında Türkiye genelinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen dosyalarda ilk beş sırayı alan suçlar incelendiğinde ise, 50.313 dosyada “*Kullanmak İçin Uyuşturucu veya*

¹⁶⁹ Türkiye genelinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen suç sayıları için bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2472020161630KADEK%2024.07.2020%20YAYINLANACAK%20VER%C4%B0.pdf> (Erişim Tarihi, 25.06.2021).

¹⁷⁰ Türkiye genelinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen dosyalarda yer alan şüpheli ve suça sürüklenen çocuk sayıları için bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2472020161630KADEK%2024.07.2020%20YAYINLANACAK%20VER%C4%B0.pdf> (Erişim Tarihi, 25.06.2021).

Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak” (TCK. m.191), 18.940 dosyada “*Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokmak*” (TCK m.179/2-3), 2.560 dosyada 6136 sayılı “*Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna Muhalefet*” (TCK. m.13/1), 2.024 dosyada “*Mühür Bozma*” (TCK m.203/1), 679 dosyada “*Resmî Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan*” (TCK m.206/1) suçu nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği görülmektedir¹⁷¹.

“*Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu*” nedeniyle verilen ertelenme kararlarının fazla olmasında CMK 171/2’de yer verilen genel kuraldan farklı olarak, savcılık makamının ertelenmeye karar verme yönünden takdir yetkisinin bulunmamasının etkili olduğunu söylemek mümkündür.

¹⁷¹ Türkiye genelinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen dosyalarda ilk beş sırayı alan suçlar için bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2472020161630KADEK%2024.07.2020%20YAYINLANACAK%20VER%C4%B0.pdf> (Erişim Tarihi, 25.06.2021).

SONUÇ

İlk kez Çocuk Koruma Kanunu ile Türk hukuk sistemine giren ve ardından 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile 5271 sayılı CMK'da da yer alan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, işlendiği iddia edilen suçun niteliği ve şüphelinin kimliği dikkate alınarak, belirli bir süre iyi halli olması koşuluyla kamu davasının açılmasının ertelenebileceğinin şüpheliye bildirilmesi ve bu şekilde adli takibatın ertelenmesinin sağlanması işlemidir.

Ceza muhakemesinde kamu davasına alternatif yöntemlerden biri olarak ortaya çıkan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, mahkemelerin iş yükünün azalması, kovuşturma evresindeki belirsizliklerden ve kovuşturma sürecinin uzamasından kaynaklı maddi ve manevi zarardan faili koruması gibi sebeplerle teşvik edilmekte ise de, kamu davası açılıp açılmaması hususunda gerek şüphelinin kişisel özellikleri gerekse kamusal bir yararın mevcudiyeti soruşturma savcısı tarafından değerlendirilerek suçtan zarar görenin zararı giderildikten sonra bir ceza kovuşturması gerçekleştirilmeden ve suçluluk mahkeme kararıyla tespit edilmeden karar verilmesi nedeni ile ceza hukukunun önemli Anayasal ilkelerinden “*adil yargılanma hakkı*” ve “*suçsuzluk karinesi*” bakımından eleştirilmektedir.

Ancak 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile değiştirilen CMK m.171/2 hükmü, savcılık tarafından verilen karara hem suçtan zarar gören hem de şüpheli yönünden itiraz hakkı tanıyarak bu tartışmayı kısmen de olsa ortadan kaldırmıştır. Zira şüpheli kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için zararın gidermekte ise de bu durum şüpheli aleyhine bir özellik taşımayıp şüphelinin vicdani kanaati çerçevesinde zararı giderme

yoluna gitmiş olması da mümkündür. Dolayısıyla bu husus beş yıllık bir denetim süresi boyunca şüphelinin haksız şekilde maruz kalacağını değerlendirdiği yükümlülöklere itiraz hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bu anlamda kamu davasının ertelenmesi kurumu her ne kadar ceza muhakemesini sonlandıran bir işlem ise de şüpheli yönünden mahkemeye başvurma hakkı belli koşullarda devam etmektedir. Örneğin şüpheli suç teşkil eden fiil nedeniyle mağdurun zararını gidermeme yahut zararı gidermiş olsa dahi CMK 171/2 gereğince karara itiraz imkânına sahiptir. Kaldı ki kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra da şüphelinin gereklilikleri yerine getirmemesi üzerinde hakkında dava açılması halinde soruşturma sürecindeki zararı giderme beyanı aleyhine sonuç doğurmayacaktır.

Diğer taraftan TCK 191/2 kapsamında zorunlu olarak uygulanan süreçte de şüphelinin karara riayet koşulları, savcının takdir yetkisi bulunmaması ve şüphelinin karara itiraz hakkı birlikte değerlendirildiğinde yine adil yargılanma hakkının ihlal edildiği söylemek mümkün değildir. Zira her ne kadar şüphelinin doğrudan rızası aranmamakta ise de bu durum şüphelinin irade gösteremeyeceği ve karara uymak mecburiyetinde olduğu anlamına gelmemektedir. Şüpheli mağdurun ya da kamunun zararını gidermek yerine pasif bir davranış izlemek suretiyle kamu davası açılmasını sağlayabilmektedir.

Kaldı ki mahkûmiyet kararı da şüphe ortadan kalktığında ve sanığın suçu işlediği kanıtlandığında verilen bir karardır. Oysa kamu davasının ertelenmesi kararında bir mahkûmiyet hükmü söz konusu olmayıp aksine erteleme süresinin sonunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmekte, denetim yükümlölüklerin ihlali halinde ise düşme kararı verilerek iddianame tanzim edilmektedir. Dolayısıyla kamu davasının ertelenmesi kurumunun,

ceza muhakemesinin maddi gerçekliğe ulaşma ilkesine de aykırı olmadığını söylemek mümkündür.

Özetle ceza muhakemesinin önemli enstrümanlarından biri olarak kabul gören kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu uygulanmaya başlandığı ilk dönemlerde önyargıyla karşılanmakla birlikte ilerleyen süreçte ve özellikle de 7188 sayılı Kanun ile yapılan revizyon sonrasında ceza adaleti sistemine katkı sağlayan önemli bir araç olarak kendini göstermiştir.

Tüm bunların yanında savcılık makamının, niteliği, yapısı ve yargılamada temsil ettiği görev bakımından kısmen de olsa idare içinde yer bulan bir makam olması nedeniyle bir tür taraf sıfatı bulunduğu dikkate alındığında, şüpheli hakkında yükümlülük yaratacak bir kararın dışarıdan etkilenmesi muhtemel bir makam tarafından verilmesi karşısında değerlendirmenin bağımsız ve tarafsız olan mahkemeler tarafından verilecek hükümler kadar tatminkâr olamayabileceği açıktır.

Ancak kovuşturmanın duruşmadan duruşmaya sürüklenmesini önleyerek parçalı adaletin önüne geçmesi, adil yargılama ilkesine tabi olarak yargılamanın hızlandırılmasını sağlaması, kovuşturma evresi öncesinde bir filtre görevi görerek soruşturma aşamasında bazı hukuki uyuşmazlıkların sona erdirilmesini sağlaması ve her uyuşmazlık için kamu davası açılarak yargılama makamının meşgul edilmemesini temin etmeye çalışması gibi olumlu yönleri dikkate alındığında, savcılık makamının takdir yetkisinde çekimser kaldığı uygulanma oranı düşük bu kuruma daha fazla işlerlik kazandırılması gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- ARTUK, Mehmet Emin; GÖKCEN, Ahmet; ALŞAHİN, Mehmet Emin; ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- ARTUK, Mehmet Emin; YENİDÜNYA, Ahmet Caner, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi” (Erteleme), **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul 1999, s.55-88.
- ARTUK, Mehmet Emin; YENİDÜNYA, Ahmet Caner, “Türk Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar” (Kısa Süreli Cezalar), **Legal Hukuk Dergisi**, S.2, Y.2003, s.293-303.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME, bkz. <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).
- CENTEL, Nur; ZAFER, Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010.
- ÇETİNTÜRK, Ekrem, “C. savcısının Statüsünün Ve Savcılık Teşkilatının Kurumsal Yapısının, Savcılık Faaliyetinin Etkinliğine Ve Kalitesine Etkisi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C.10, S.29, Y.2015, s. 125-204.
- ÇOLAK Haluk; ALTUN Uğurtan, **Türk Ceza Hukukunda Ceza ve Güvenlik Tedbirleri**, Bilge Yayınevi, Ankara 2007.
- DEMİRBAŞ, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- ERDEM, Mustafa Ruhan, “Kısa Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler”, **İnfaz Hukukunun Sorunları Sempozyumu**, Ankara, 2001, s. 192-214.

ERDEM Mustafa Ruhan, “Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış”, **Anayasa Yargısı**, C.18, 2001, s. 17-40.

GÖKCAN, Hasan Tahsin, “Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Yargıtay Uygulaması”, **Ankara Barosu Dergisi**, C.1, S.1, Y.2012/1, s. 195-206.

GÖKÇEN, Ahmet, 1296 (1879) Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C.4, S.1-2, Y.1994, s. 203-288 bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/26615/280291> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

HACIOĞLU, Caner, “1999 Tarihli CMUK Tasarısında Muhakemenin Muhakemenin Yürüyüşüne İlişkin Bir İnceleme”, **AÜHFD**, C.6, S.1-4, Y.2002, s.147-166.

HAFIZOĞULLARI, Zeki; ÖZEN, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Us-A Yayıncılık, Ankara 2021.

İÇEL, Kayıhan, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseseler”, **Ceza Adaleti Reformu İlkeleri Sempozyumu**, Ankara 1972.

İNCE, Hüseyin, **Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.

İPEK Ali İhsan; PARLAK Engin, **Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

JAHiC, Galma; YEŞİLADALI, Burcu, **Onarıcı Adalet: Yeni Bir Yaklaşım, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı**, Derleyenler: JahicGalma, Yeşiladalı Burcu, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2008.

JOLİEN, Willemsens, **Onarıcı Adalet ve Uluslararası Standartlar, Onarıcı Adalet ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı**, Derleyenler: Jahic Galma, Yeşil Adalı Burcu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul 2008.

KESKİNSOY Ömer, “Hapis Cezalarının Ertelenmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.2, Y.2006, s.45-54.

KOCA Mahmut; ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

MAHMUTOĞLU, Selami Fatih; KARADENİZ, Serra, **Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2017.

MERAKLI, Serkan, **C. Savcısının Kamu Davasını Açmada Takdir Yetkisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.

NUHOĞLU Ayşe; YENİSEY Feridun, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2020.

NURSAL, Necati; ATAÇ, Selcan, **Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2006.

ÖZBEK, Veli Özer; DOĞAN, Koray; BACAKSIZ, Pınar; TEPE, İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

ÖZBEK, Veli Özer; DOĞAN, Koray; BACAKSIZ, Pınar; TEPE, İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

ÖZBEK, Veli Özer, **Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 1999.

ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.

ÖZKAN Gültekin, **Öğreti ve Uygulamada İddianame ve İddianamenin İadesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.

ÖZTÜRK, Bahri, EKER KAZANCI, Behiye, SOYER GÜLEÇ, Sesim, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, 2021.

ÖZTÜRK, Bahri, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi**, No:17, 1991.

PARLAR Ali; HATİPOĞLU Muzaffer, **Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

SOKULLU AKINCI, Füsün, “Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları”, **Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan**, İstanbul 1998.

SUÇUN ÖNLENMESİ VE SUÇLULARIN ISLAHINA İLİŞKİN SEKİZİNCİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KONFERANSI, “Savcıların Rolüne Dair İlkeler”, bkz. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/01/SavcilarinRoluneDairIlkeler.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).

ŞAHBAZ, İbrahim, “Cezanın Ertelenmesinde İctima Sorunu”, **Yargıtay Dergisi**, S.27, Y. 2001, s.115-135.

ŞAHİN, Cumhuri; GÖKTÜRK, Neslihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku -I-**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

TANSÖLEZ, Umran; ARTUK, Mehmet Emin, **Çocuk Ceza Hukuku Açısından Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi**,

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (Prof.Dr. Gündüz ÖKÇÜN'e Armağan), C. 47, S. 1-2, Y. 1992, s. 63- 82.

TOROSLU, Nevzat; FEYZİOĞLU, Metin, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara 2014.

TÖNGÜR, Ali Rıza, “Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumunun Yeniden Düzenlenmesi Gerekliği Üzerine”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17 S.1, Y.2018, s.27-49.

TÖNGÜR, Ali Rıza, **Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme**, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.

TÖNGÜR, Ali Rıza, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Kontrollü Teslimat**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

UĞUR Hüsamettin, “Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.73, Y. 2007, s.256-288.

ÜNVER, Yener; HAKERİ, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

YENİDÜNYA, A. Caner, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kamu Davasının Açılması, İddianamenin Unsurları ve İadesi”, **E-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, S.60, Y.2007, (Bkz. <http://www.e-akademi.org/makaleler/acyenidunya-1.htm> Erişim Tarihi: 28.06.2021)

YILMAZ, Zahit; APIŞ Özge, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.26, S.1, Y. 2020, s.62- 106.

YILMAZ, Zekeriya, **5560 Sayılı Kanun Değişiklikleriyle Ceza Muhakemesi Kanununun Getirdiği Yenilikler ve Yargılama Sistemi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.

YURTCAN, Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku** (Ceza Yargılaması), Seçkin Yayıncılık, İstanbul 1998.

YURTCAN, Erdener, **Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yorumu** (Ceza Muhakemesi Kanunu), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.

YURTCAN, Erdener, **Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı**, (Savcının El Kitabı), Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara 2007.

YÜCEL, Mustafa Tören, “Kamu Davasının Açılmasında Takdirilik, Japon Modeli”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.5, Y.1992, s.771-781

Yararlanılan İnternet Siteleri

www.dergipark.com.tr

www.tbbyayinlari.barobirlik.org.tr

www.tbmm.gov.tr

www.mevzuat.gov.tr

www.kazanci.com.tr

<https://legalbank.net>

www.lexpera.com.tr

www.turcademy.com